



CLAUDIANUS
ÚNOS
PROSERPINY

SVOBODA 1975

Přeložila Jana Nechutová



Translation © Jana Nechutová 1975

CLAUDIANUS A JEHO DÍLO

Básník přelomu čtvrtého a pátého století n. l. Claudius Claudianus uzavírá dějiny římské literatury. V jeho básních stále ještě žije starý básnický svět nejen svou řečí vytvořenou především Ovidiem a Statiem, ale i svou starořímskou myšlenkovou náplní: nově se utvářející svět feudalismu s křesťanstvím je vysvětlován a reprodukován starými pojmy. Není to však básník ani nmoderní, ani nečasový. Jeho svět je i světem jeho současníků. Problémy, které doléhají na všechny, těsní i Claudiana.

Claudius Claudianus vědomě vstupuje do složitých událostí své doby a do komplikovaných vztahů vysoce postavených osob, ale právě tak uvědoměle se vzdaluje současné křesťanské ideologii, jež právě za jeho života byla r. 381 prohlášena císařem Theodosiem I. za jedinou oficiální. Básník vsadil svůj život na kartu svého velkého nadání a odešel k císařskému dvoru, kde dosáhl velkého uznání za verše a také za úřední činnost.

Jen doba jeho vrcholné tvorby a současně i vrcholné kariéry je známa a vlastně se rekonstruuje z toho, co u Claudiana vyčteme. Z jeho veršů se odvozuje, že do Itálie přišel z egyptské Alexandrie v r. 391, snad ve dnech, kdy alexandrijský patriarcha Theofilos roznítil a zmobilizoval své mnichy ke stržení pohanských chrámů a posvátných soch. To by mohlo naznačovat básníkům nesouhlas s tímto činem, ale na druhé straně Claudianus ihned proniká — nejspíše na doporučující dopis nám neznámé osoby — do římského křesťanského prostředí v okruhu rodu Aniciů.

Z Egypta si přinesl Claudianus jednak zálibu pro místní motivy, v Itálii působící exoticky, jež se odrážejí v básních Pták Fénix (nedokončeno) a Nil, jednak jemné dovednosti nabyté gramatickým a básnickým vzděláním. To vše uplatnil autor — v Alexandrii píšící jak řecky, tak latinsky — ve svém prvním panegyriku na konsuly r. 395 n. l. Olybria a Probina, oba z rodu Aniciů; řeč při jejich nastoupení do úřadu přednesl v Římě osobně. Panegyrik je oslavnou básní a básník jím oslaví Anicie bez ohledu na to, že právě oni jsou představiteli zkázy jeho starobylého Říma. A naopak: představitelé pohanství v čele se vzdorocísařem Eugeniem poražení r. 394 na řece Frigidu jsou Claudianem nazváni vzpurnými Líticemi — Furiae rebelles.

S Římem se Claudianus rozloučil básní Únos Proserpiny, v níž zobrazil bohyni Ceres, která v živě líčené přírodě hledá svou do podsvětí unesenou dceru Proserpinu a přitom naděluje lidem obilí. S ní básník srovnal Florentina, který se postaral o obilí pro Řím, když byl v důsledku Gildonova povstání odříznut od města pravidelný přísun afrického obilí. Jako by osud vztáhl ke Claudianovi varovný prst. Florentinus upadl v nemilost a báseň zůstala nedokončena. Bylo to však marné varování. Claudius Claudianus se r. 396 vydal do Milána, aby se stal natrvalo dvorským básníkem, proslaveným skvělou básnickou invencí a technikou, ale obsahem a myšlenkou poplatným svým chlebovárcům.

Od dob císaře Diokleciána byl císařský dvůr usazen v Miláně, odkud byl blíž kritickým událostem, jež se odehrávaly na severních hranicích impéria v Porýní a v Podunají. Ohrožení římských hranic se i v pozdější době stále stupňovalo a neodstranilo ho ani vítězství císaře Theodosia I. nad Góty, znovu proniknuvšími do jihodunajské provincie Moesie. Snad toto ohrožení říše bylo příčinou císařova roz-

hodnutí, aby po jeho smrti (r. 395 n. l.) bylo impérium rozděleno na část západofřímskou a východofřímskou. Ani Theodosiův syn Honorius sídlící v Miláně, ani jeho mladší bratr Arcadius v Konstantinopoli nebyli pro svůj věk právně schopni zprvu samostatně vládnout, a tak měli za sebe regenty: z nich se každý jménem svého císaře snažil zmocnit vlády nad celou říší. Tyto pokusy se vesměs nedařily, ale v celé Claudianově poezii, ať útočné či oslavné, nalezly svůj odraz.

Východofřímská polovina říše byla zprvu v rukou Rufina — Claudianus píše r. 396 n. l. dvě ostře zahrocené knihy Proti Rufinovi —, později eunucha Eutropia, který se za svou polovinu říše stal r. 399 n. l. římským konsulem. To, že konsulské křeslo bylo poskvrněno eunuchem, zavadalo Claudianovi podnět k jednomu z nejostřejších osobních výpadů starověku (tři knihy Proti Eutropiovi). Představitelé západofřímské poloviny byli ovšem v Claudianově poezii zase oslavováni. Císaři Honoriovi se dostalo panegyriku jak na jeho čtvrtý konsulát r. 398, tak na šestý r. 404, ale zato vítěz nad Gildonem Maszezal dostal jen jednu knihu Války s Gildonem, protože sám po dosaženém vítězství upadl v nemilost, a tak básník už víc o této válce nepsal.

Největší oslavy — ať přímé či v nejrůznějších narážkách — se od Claudiana dostalo vandalskému a později římskému státníku Stilichonovi, ochránci nedospělého Honoriova. Mladému císaři svěřil Stilicho za manželku jak svou nejstarší dceru, tak i nejmladší. Claudianus oslavil Stilichonův konsulát r. 400 ve třech knihách a r. 402 slavnostně zachytil Stilichonovo vítězství nad gótským králem Alarichem, dosažené předcházejícího roku v severní Itálii.

K těmto formálně dokonalým a obsahově bohatým, často však pro dobové narážky neprůhledným veršům přistupuje i soubor menších příležitostných básní, jako je Chvála Sereny (manželky Stilichona a neteře císaře Theodosia I.)

a List Sereně. Báseň O Spasiteli zavedla podnět k mnoha úvahám moderních badatelů, zda byl či nebyl Claudianus křesťanem, a často také vyvolala odpověď, že křesťanem byl, ale takovým, který by za svou víru nebyl nijak ochoten obětovat život. Tak lze také vysvětlit jeho zhodnocení v Augustinových slovech, že básník je a Christi nomine alienus, vzdálen od Kristova pokolení. Působivý je drobný žánrový obraz Veronský stařec.

Claudianus došel za svou činnost osobního i veřejného uznání. Stal se členem Stilichonovy užší rady a byl zařazen mezi nositele titulu vir clarissimus, muž nejjasnější, jak dodnes čteme na dochovaném nápise z římského Trajánova fora (dnes chovaný v Neapoli). Kolem r. 404 se však Claudianova literární činnost končí a jeho další životní osudy se ztrácejí v neznámu. Byl vysloven názor, že snad básník tehdy zemřel a svou smrt našel při cestě do Egypta, kterou podnikl před uzavřením svého sňatku s dcerou Sereny a Stilichona (srov. List Sereně) ve věku necelých třiceti pěti let.

Nevíme. Jisté je, že to byl Stilicho, kdo dal po Claudianově smrti uspořádat jednak soubor větších politických básní, jednak soubor menších (soubor tři knih Únos Proserpiny nebyl zařazen do žádného z nich). Byl to akt piety, vděku a závazku politika muži, který svým nadáním rozšiřoval jeho slávu i zdůvodňoval jeho chování v nejrůznějších chvílích. O čtyři roky později, r. 408, byl Flavius Stilicho popraven při palácové revoluci v Ravenně. Tím z veřejného života zmizel i Claudianus, ideový odpůrce barbarů, i mocenský obránce Říma — Stilicho. Cesta na Řím se otevřela a r. 410 padlo město gótskému králi Alarichovi k nohám.

Claudianus je vzdělaný básník, poeta doctus, kterému uvedenou sochu s nápisem dali na Trajánově foru „na žádost senátu postavit přízní osudu největší a vzděláním nejučenější císaři Arcadius a Honorius“. Pracuje dokonalým veršem,

kteřý téměř nezná elizi, tak charakteristickou pro latinské básníky, a to právě prozrazuje cizince, který mistrně zvládl latinské veršování. Obsah jeho veršů vyžaduje namnoze složitých komentářů, chceme-li proniknout do aktuálních dobových narážek, ale nepotřebuje vysvětlení, chceme-li se nechat unášet básnickou formou a obrazy. Jeho propojení římské tradice se současností dává vzniknout působivým a plastickým ličením. Zvláštním půvabem prosluly i jeho úvody k některým básním. Císaři, konsulové, uzurpátoři, nejvyšší zásluhy, nejpodlejší intriky, napětí doby a strach z barbarů oděných v kůže vystupují v celé Claudianově poezii vedle prostých lidských vztahů, vyjádřených smělymi mytologickými obrazy zvláště ve svatebních písních, a vedle obrazů vzatých z běžného života anebo i ze staleté básnické tradice. Rozporuplná doba zplodila i básnické dílo Claudiano, plně rozporů.

Radislav Hošek



*

ÚNOS
PROSERPINY

I

Vznícená mysl mi velí svou písní odvážnou líčit
lupiče z podsvětých hlubin, vůz jeho i spřežení, kterým
ovanul hvězdy, a kterak ctná vládkyně království mrtvých
slavila neblahý sňatek. Ach, vzdalte se, nezasvěcení!
Nadšení vyhnalo již mi ze srdce myšlenky lidské,
nyní celou mou hrudí duch Foibův toliko vane.
Vidím, jak země se chvěje, jak otřesem poklesá půda,
vidím chrámový vchod, jak šíří přejasné světlo,
známka, že blíží se bůh; již z hlubin země je slyšet
sténání velké a hluk, chrám athénský ozvěnou zvučí
v odpověď. Eleusis také již posvátné pochodně zdvihá.
Triptolemovi draci už syčí, jhem odřené šíje
zdvíhají, plné šupin, vtom zvučným smykem se vzpřímí,
ohnivé hřebeny své pak vztyčují v rytmu mé písně.
Hle, tu se Hekaté blíží, jež v podobu trojí se umí
měnit, a před ní kráčí sám Bakchus, bůh veselý, bujný.
Ve vlasech svěží má břechtan, je do kůže tygřice parthské
zahalen, zlacené drápy ji spínají, svázané v uzlu,
zpevňuje fryžský thyrsos mu kroky zle malátné vínem.

Bozi, jimž v podsvětí pustém dav Stínů nesčetných
slouží,
do jejichž lakotné říše se dostává všechno, co zhyne
na světě, kterou Styx tam obtéká s tmavými brody
plnými bahna, tu říší, v níž Flegethón s rozšklebenými
jícný se valí a vám svou ohnivou hladinou svítí,
dovnitř své svatyně vejít mi dovolte, bozi, a poznat
tajemství vašeho nebe: jak Cupido překonal Díta

pochodní, Proserpinu jak unesl bůh ten a věnem
podsvětí přísné jí dal a kolika kraji pak prošla
v úzkostech Démétér matka v svém bloudění neklidu

plném,
národům plody jak dány, jak žaludy přestali lidé
jíst a dódónský dub jak ustoupil obilným klasům.

Kdysi podsvětní vládce vzplál kypícím hněvem

a boj chtěl
vyhlásit nebeským bohům, že nežije v manželském svazku
toliko on a dlouho že prožívá neplodná léta
v hořkosti, manželské lůžko a slasti s ním spojené nezná,
také že nemohl poznat to jméno nejsladší — otec.

A již příšery všechny, co hlubina smrti jich skrývá,
v houfech se do šiku valí a proti vladaři hromu
bouří se Lítice tři. Již Tísifoné, ta s hady
ve vlasech, pochodní mává, zle planoucí zlověstným
světlem,

do zbraně, do boje volá šik pobledlých podsvětních Stínů.
Málem by vzbouřené živly již podruhé hrozily světu:
byly by zrušily mír, až Títánů plémě by v hloubi
rozbilo vězení své, až pout by se zbavili a pak
spatřili sluneční světlo, až Aigaión zbrocený krví
z okovů uvolnil by své obrovské tělo a proti
bleskům svá ramena sterá zas použil v plné jich síle.

Sudičky v obavách o svět ty hrozby však uvedly

vniveč.
U nohou vladaře svého a před jeho trůnem ty Sestry
rozpustí šedivé vlasy, pak obejmou s prosebným pláčem
pokorně kolena jeho, vždyť v Sudiček moci je všechno:
palcem snovají nit a pořadí osudů řídí,
spřádají dlouhé věky svým vřetenem pevným jak z kovu.
Lachesis k přísnému králi pak volala nejdříve (vlasy
v neladu volně jí vlály): „Ó nejvyšší vladaři noci,

mocný soudce všech Stínů, vždyť naše vřetenem slouží
tobě, který všem tvorům i početí dáváš, i konec,
který střídavě vážíš i zrození všeho, i zánik,
spravuješ život i smrt (vždyť co se kde narodí z látky,
nabývá tvaru z tvé vůle, jen tobě to za život vděčí,
a když koloběh času se ukončí v určité chvíli,
duše se obnoví zas a vchází v tělesné údy):

nesnaž se uvolnit, prosím, ty pevné zákony míru,
které jsme daly a vřetenem tkalo; ty bratrský svazek
vzájemným rozbrojem nenič! Proč bezbožné prapory

zdvíháš?

Pročpak otvíráš klenbu těm zločinným Títánům? Radši
požádej Jova, ten manželku dá ti!“ Jen stěží se ovlád’,
zrudl po oné prosbě, duch vzdorný se zmírnil, ač nikdy
snadno se oblomit nedal. Jak Boreás nevlídný, drsný,
když se k útoku chystá, již vyzbrojen větrnou smršťí,
pokrytý sněhem a ledem a ztuhlou námrazou thráckou
rozepne perutě své, aby uchvátil skučícím vichrem
moře i lesy a pole, však jestli ho Aiolos v cestě
zadrží kovovou branou, ten strašlivý nápor hned klesne,
do svého vězení zpět se vracejí bezmocné větry.

Vzápětí Majina syna dá zavolat, Merkura, aby
donesl poselství hněvu. Bůh křídlatý před vládcem stanul,
na hlavě klobouk a v ruce měl berlu, jež přináší spánek.
Na hrubém křesle trůní sám vladař a vzbuzuje hrůzu
temná vznešenost jeho, je nečistě ohavným rezem
strašlivé žezlo, mrak zármutku stíní mu vznešenou

hlavu,

z výrazu příšerné tváře mu bezcitná nevlídnost číší.
Zvětšoval hrůzu svým bolem. Vtom z úst mu zazněla
z výše
hřímavá slova (dům uvnitř se zachvěl a zmlkl, když
vladař

hovořil: obrovský hlídač, pes Kerberos, trojitý štěkot utlumil, Kókytos ustal, tok potlačil ze slz a nářků, oněměl Acherón též, v svých vlnách se ztišil a rovněž Flegethontovy proudy se nehlučně valily k břehům):

„Pospěš si, Atlantův vnuku, ty božstvo společné
bohům

v nebi i podsvětním vládčům, vždyť ty jen máš jediný
právo

překročit obojí práh a styk máš s oběma světy.

Jdi a v rychlosti prolet' van jižního větru a vyříd
pyšnému Jovovi vzkaz můj: „Což nade mnou, strašlivý
bratře,

máš tak veliké právo? Což nepřejný osud mi odňal
s nebem i sílu? Což tím, že zbaven jsem denního světla,
ztratil jsem odolnost v boji? Či myslíš si o mně, že já tu
jenom netečně ležím? Že netasím kyklópské zbraně
a že výšiny vzdušné jen jalovým hřmáním šálím?

Cožpak ti nestačí to, že vlídného světla jsem vzdálen,
trojitou ztrátou že trpím, když úděl jsem nejnižší dostal,
končiny neutěšené, však tebe i Zvířetník luzný
zdobí a měnivý jas hvězd polárních září kol tebe.

Dokonce v sňatku mi bráníš? Vždyť v sinou milostnou
náruč

choti své Amfitríty se přivinout může i Neptun;
tebe, když metáním blesků jsi unaven, přijímá ve svém
sesterském objetí Juno. Nač líčit, jak Létó a Ceres
potají zhřešily s tebou, i vznešená Themis. Jsi velmi
plodný a blažený zástup tvých dětí tě zdobí. Já ale
neslavně v paláci sirém, pln zármutku, nebudu nikdy
jedinou zástavou lásky se v nevlídných starostech těšit?
Takový klid dál nelze už snášet! Já za svědka hrozby
pradávný Chaos si беру i hladinu bažiny hrůzné:
Jestli mi odmítneš prosbu, pak otevřu Tartar a vzbouřím,

uvolním z dávných pout i Saturna, zahalím slunce
závojem tmy a rozbiju vazbu, jež spojuje vesmír,
takže pak sluneční svět se s pochmurným podsvětím
smísí.“

Sotvaže domluvil Plútón, již posel se přiblížil
k hvězdám.

Jupiter vyslechl vzkaz, sám u sebe přemítal, snoval
různé záměry, která as žena by v takový sňatek
věšla a místo slunce si zvolila podsvětní říši.
Na konec těchto úvah se Jupiter rozhodl pevně.

Vzkvétala jediná dcera, tak vítaná, Cereři v Henně;
Lucina ratolest další jí nedala, mateřské luno,
znavené porodem prvním, jen na něm utkvělo. Ceres
dál byla neplodná sice, však hrdá nad všechny matky:
Proserpina, co chybělo počtu, jí vyvažovala.
Tu si jen chrání, tu hýčká. Snad vroucněji nedbá ni kráva
o své telátko, které luh nešlape dosud a nemá
na čele růžky, jež tvarem srp měsíce napodobují.

Panna již dospěla v létech a pro lůžko manželské byla
zralá, již nevěsty žár tvář půvabným nachem jí barví;
s touhou se spojuje bázeň a srdce jí znepokojuje.
Ženichů hlasy zní dům, již nastává o dívku zápas:
Mars je proslulý štítem, a Foibos je výtečný lukem;
Mars dává Thrákii darem, však Foibos nabízí Délos,
Amykly i svůj Klaros; zde žádá žárlivá Juno
o snachu, tam zase Létó. Však oběma pohrdla plavá
Ceres: strach z únosu měla a neznalá toho, co přijde,
svěří, ach, sicilské zemi, však tajně, svou jedinou radost.
Odešla z nebeských výšin, v kraj sicilský přesídlí s plnou
důvěrou v povahu místa. Žel, krajině nespolehlivě
do péče dala svou dceru...

Zem sicilská byla kdys pevně
spojena s Itálií, však prudké příboje mořské

změnily podobu její. To sousedství vítězný Néreus porušil: odřízl horstvo a úžinu vyplnil mořem, takže ty příbuzné země dnes dělí nevelký prostor. Nyní ten trojčepý ostrov, kdys odňatý společně zemi, příroda vydala moři. Zde výčnělky pachýnských skalisk tříští a vrhají zpět zle bouřící iónské vlny; africké moře se hlučně tu zdvíhá a do ramen bije zátoky lilybajské; zde Tyrhénské moře se vzteká, v nevoli bičuje pelórský mys, jenž stojí mu v cestě. Uprostřed tyčí se Etna, má skály spálené žárem, Etna, jež nesmlčí nikdy, že Giganty přemohli bozi; Enkelados tam leží, je na hřebetě zraněném spoután, bez konce chrlí však síru ten velikán z planoucí rány; přitom, kdykoli setřást chce břemeno z odbojně šíje na levý, na pravý bok, ten ostrov se v základech chvěje, s hradbami nejistá města se otřesem schylují k pádu.

Výšiny Etny je možno jen očima poznat, však nelze k nim se pokoušet přijít; část ostatní v zeleni stromů stápní se, vrcholu však se rolník nedotkne pluhem. Z jícnu hned chrlí déšť jisker a černými mraky jak smola dovede zohavit den, hned strašnými otřesy dráždí hvězdy a ztrátami svými ta sopka požáry živí. Třebaže nesmírným žárem vždy oplývá, ač je tak žhavá, se sněhem dobře se snáší a zároveň s popelem tuhne v ledový příkrov a v tom jí nevadí taková výheň; chráněný před skrytým mrazem a neškodně s přátelským kouřem

líže sněhovou vrstvu kol dokola žhavý ten plamen. Jaký to přístroj tak pozvedá skály, nebo jaká to síla stlačuje prostory země? Proud lávy odkudpak tryská? Buď proti ztajené hradbě se rozbíhá vítr a přitom v hněvu se zuřivě dere, chce proniknout otvory v skalách, avšak co hledá si cestu a žádá si svobodný průchod,

váním na všechny strany pak pustoší zvětralé sluje, anebo proniká moře i vnitřkem té sirnaté hory, vznítí se pod tlakem vody a vrhá pak vzhůru ty spousty.

Tady když s důvěrou matka svou dceru k záchraně skryla,

zamíří do fryžské země, již klidná, a Kybelu hledá: zdobí ji koruna z věží, jak řídí spřežení draků plných šupin; ti letí jak ptáci a zřetelně cestu razí si vzduchem a uzdy si smáčejí neškodným jedem. Čelo jim přikrývá hřeben, hřbet zelená barva jim zdobí skvrnami; žlutavé zlato se mihotá v šupinách draků. V závitech plují hned vzduchem, hned letí zas nízko a brázdí

pole a nivy. Vůz jejich, jak ujíždí šedivým prachem, kypří a osívá zem. Lán za nimi žlutý je klasy, osení roste a kryje ty šlépěje, obilí v patách odívá jejich cestu. Již Etna se před nimi ztrácí, celá sicilská země jim při zpětném pohledu mizí.

Kolikrát, ach, jí vytryskly slzy a zrosily tváře v předtuše zla! Ach, kolikrát k domovu upřela oči a pak mluvila taktó: „Buď sbohem, má nejdražší země! Tobě jsem dala přednost i před nebem, útěchu svého života svěřuji ti, plod drahý a zrozený v bolu! Odměním zásluhu tvou: rýč nebudeš bolestně cítit, údery tvrdého rádlu tě nebudou obracet, pole pokvetou od sebe sama, býk zůstane v klidu a rolník bohatší s úžasem sklídí žně přehojnou, kterou mu skytneš.“ Řekla a na zlatých dračích již přistala v pohoří ídském.

Tady má vznešené sídlo ta bohyně, ve chrámě hodném úcty je posvátný kámen, jež pínie stíní svou hustou korunou: bouřlivý vítr když nechvěje hájem, ta sosna větvemi plnými šišek si ševelí šumivou píseň. Děsivý tanec je uvnitř a v chrámě se šíleně mísí

s hlasitým společným zpěvem a ztřeštěné výkřiky znějí na Ídě; gargarský vrch též sklání své bouřící lesy.

Jak se tam objeví Ceres, své dunění bubínky

zmírní,

utichnou taneční reje, kněz Kybelin nesáhne na meč, cymbály, píšťaly nezní, lvi lichotně sklánějí hřívky. Ze své svatyně vyjde vtom Kybelé rozradostněná, věžatou korunu sklání a ctitelům dává ji líbat.

Spatřil to Jupiter též, když díval se z výšiny hradu, a pak Venuši sdělil, co v mysli své ukrýval: „Chci ti, Kythéřská, starosti svěřit, jež doposud v srdci jsem tajil. Dávno již určeno je, dát za ženu vladaři temnot panenskou Proserpinu: to sudička žádá, to Themis letitá předpověděla. Když matka je vzdálena nyní, nutno je provést tu věc. Hned do země sicilské pospěš, a až zítřejší slunce zas odhalí nachový východ, dcera ať Cereřina si na nivách prostorných hraje; donuť ji zbraněmi lsti, jíž zažiháš všechno, a často vzněcuješ láskou i mne. Proč podsvětní říše je v klidu? Nedotčen láskou ať není kraj žádný, ať zahoří každé srdce i v království Stínů! Žár lásky ať cítí i chmurná Lítice, Acherón též, ať střelami bezuzdné vášně zjihne i železné srdce tak přísného vladaře Díta!“

Venuše spěchá ten úkol hned splnit. A z otcovy vůle Pallas se připojí k ní, i Artemis, děsíci lesy arkadské zahnutým lukem. Hned pod božským krokem se stezka rozzářila, tak jako když s neblahou zprávou se žítí kometa krvavé záře a vzbuzuje ohnivým jasem hrůzu; tu bez obav na ni se nedívá loďník a lidé tuší v ní nebezpečství. Vždyť kometa vyhrůžným chvostem lodím buď zvěstuje bouři neb městům nepřátel příchod.

Bohyně přišly už k místu, kde zářil Cereřin palác stavěný rukama obrů. Zde železné hradby se tyčí, železné dveře, a u nich jsou z ocele závory mocné. Vždyť ani Kyklópů ruce s tak velikou námahou žádné dílo nepostavily. Měch kovářský doposud nedul s takovou silou a z tavící pece tak mohutným proudem netekl žhavý kov. Kost slonová dokola věncí vnitřek paláce toho; tam zpevňují měděné trámy střechu a slitina zlata tu proniká vzcnosnými sloupy.

Sama pak Proserpina dům těšila líbezným zpěvem, nadarmo tkala dárek své matce, až bude se vracet. Jehlou zpodobovala v té tkanině otcovské sídlo, jakož i čtveřici žvlů, jak příroda matka a jakým zákonem uspořádala kdys pradávňý chaos, jak prvky v příslušná místa pak přešly: vše lehké se do výše vznáší, do středu klesá vše těžší; vzduch zazářil, hvězdy si nebe zvolily, rozlila se pláň moře, v němž utkvěla země.

Nebrala jednu jen barvu: tak hvězdy rozžihá v zlatě, vody zas napouští nacheť, pak pobřeží perlami zvedá; tkanina dovedně dme se a vytváří vlny — máš dojem, jako by mořská řasa se zachytla na skalní útes a že snad ječivý hukot tu proniká v žíznivý písek. Vetká i patero pásem: to prostřední, vydané žáru, vyznačí červeným útkem, pruh spálený značila šedě; žíznila tkanina tam, kde trvale pražilo slunce. Zpodobí vpravo i vlevo dvě živoucí pásma, kde vládne podnebí mírné, kde bydlit se dá. Pak na samém kraji táhla dvě mrazivá pásma, ta zohaví trvalou zimou, obrazem věčného mrazu v svůj výtvor tak vetkala smutek.

Strýcovu svatyni též tam vyznačí, království Stínů, osudem určené jí. Zlé znamení zjeví se přítom: tváře, jež tušily to, jí najednou slzami zvlhly.

Začala po kraji látky tok oceánu též vinout s jasnými proudy. Vtom náhle se otevrou dveře a ona spatří tu bohyně; dílo hned odloží nedokončené, ruměncem zbarvil jí tvář, tak sněhově bílou, a hořel po jejích jasných lících a panenské čistoty plamen zazářil. Takový lesk šperk nešíří ze slonoviny, který z Lýdie žena by zbarvila sídonským nachem.

Den se již do moře snesl. Noc vlahá rozestře spánek a pak na siném voze klid malátný přiveze. Tehdy Plútón na Diův pokyn se chystal vyrazit s vozem na vzduch na horní svět. Již Alléktó nenáviděná zapřahá spřežení chmurné, jež pastviny Kókytu spásá, načež po temných lukách v tmách podsvětních bloudí

a pije z malátných bažin vždy pokojné Léthy a působí pěnou z jazyků uspávajících všem bolestné zapomenutí. Leskne se ukrutný Orfneus i Aithón, rychlejší nežli střela, i Nykteus, který je chloubou největší stáda styžského, Alastór též, kůň zářící Dítovým znakem — před branou, spojeni jhem, již stáli a divoce ržáli, čekali zítřejší radost z té kořisti, jež měla přijít...

II

Úsvitem předcházejícím den nikoli zářící dosud rozvířil iónské vlny; lesk na vodách zčeřených již se kmital a po modrém moři si těkavé paprsky hrály. Odvážná Proserpina již směřuje k vlhkému háji z podnětu Venuše Istiné a pustila z myslí i starost matčinu (Osud to chtěl!). Však třikrát zlověstně vrzly dveře při otevření a Etna osudu znalá třikrát zalkala žalně svým duněním budícím hrůzu.

Dívka však znamením zlým ni úkazem děsným se nedá zdržet: zároveň k cestě se připojí družina sester.

Venuše sama jde v čele, má z úskoku radost, tak velká naděje vzněcuje ji, už na únos pomýšlí v srdci: ovládne podsvětí kruté, již pokoří Díta a v slavném nesmírném triumfu pak si povede úslužné Stíny. Kyperská jehlice dělí jí bohaté pletence vlasů, které se vinou kol hlavy; je oděna v nachové roucho, spona s kamenem drahým je spíná, manželův výtvor. Artemis v bílém jde za ní (ta v pohoří arkadském vládne), kvapí i ta, jež chrání hrad athénský oštěpem — obě proslulé panny: z nich první strach nahání šelmám, a druhá

přináší válečné hrůzy. Má Athéna na zlaté přilbě podobu Tyfóeovu; ten obr je nahoře zhuben, spodkem těla však žije — živ napůl i umírá napůl. Kópí, jež strašlivým hrotem ční do oblak, vzbuzuje dojem, že je to strom — tak mocně v stín halí zlé Medúsy hlavu s věncem syčících hadů, i bohynin zářící oděv.

Diana zdála se vlídná, i obličej její byl jako bratrův, v tváři i v očích bys myslel, že je to Foibos, jediný jenom byl rozdíl, jímž od muže liší se žena. Nekryté paže jí září, i dává volnými vlasy povívat lehounkým vánkům, luk uvolněn, tětivu na něm nechává bohyně v klidu, toul se šípy na zádech visí. Dvojitě skasaný šat se ke kolenům jí vlní, v šelestném pohybu látky jak Délos by doposud bloudil, obléván zlatavým mořem a unášen vlněním roucha.

Dcera pak Cereřina, až doposud matčina chloubá, brzy však bolest, jde s nimi tím trávníkem uprostřed obou, stejná půvabem svým i postavou. Mohla se jevit Palladou, štít kdyby nesla, neb Dianou, šípy mít v toulci. Nádherným drahokamem šat skasaný svázán je v uzel.

Doposud žádný výtvar se nezdařil s uměním větším,
nežli byl oděv té dívky. Nit v takovém souladu ještě
nebyla vetkána v látku, ni postavy natolik věrné.

Zrození Slunce a Luny tu umělec vytvořil z rodu
Títána Hyperiona, dva podobou rozdílné vládce
noci a dne. Jim Téthys svou náruč jak kolébku skýtá,
hýčká a konejší tak dvě robátka oddychující,
dvojici růžových dítek hrud' blankytně modrá jí září.
Na pravém rameni chová to Sluníčko slabé, jež dosud
nežhne únavným jasem a nevrhá shůry jak jinoch
palčivé paprsky: zdá se i mírnější v útlém tom věku;
vrnění vychází z úst a oheň jen slabounce žhoucí.

Nalevo Foibova sestra jí vysává z bělostných prsů
mléko a dětskou skrář má zdobenu nevelkým růžkem.

Takovou nádherou skví se. Jí v patách v zástupu
četném

družně po obou stranách jdou víly, co slaví svůj domov,
Krimise, ve tvých zřídlech, i v Pantagii, jež valí
kameny proudem, i v Gele, jež městu dala své jméno;
v průvodu jdou i víly, jež lenivá Camerina
hostí v bahnitém toku, i ty, co v Arethúsiných
vodách sídlí, i ty, co Alfeios, tekoucí z dálky,
živí; nad celý zástup však vyniká Kyané luzná.

Jako as půvabný oddíl žen mužatek se štíty jásá
v půlměsíc zaoblenými, když vyplení severní kraje
hrdinka Hippolyté a zářící šiky zpět vede
po boji, porazí-li buď kočovné Gety, neb mužnou
sekerou rozrazí led, jímž zamrzla hladina Donu;
nebo když z Lýdie nymfy, jež Hermos živí, se hrnou
k Bakchovým slavnostem ročním a těkají po rodných
březích,
skropené zlatem těch vod; bůh řeky se raduje ve své
sluji a přitom štědře tok řečiště rozlévá kolem.

Spatřila z travnatých výšin ten průvod posvátný
Henna,

pěstounka všelikých květín, a zavolá Zefyra, který
v klikatém údolí seděl: „Ach, otče jara, tak velmi
vítaný, který vždycky tu nad mými lukami vládneš
láskovným vánkem a rok tu svlažuješ stále svým dechem,
pohleď na průvod nymf a vznešenou Jovovu dceru,
hodnou, aby si hrála zde na našich nivách. Ó prosím,
zavítej k nám a přej nám! Ať veškeré keře z tvé vůle
nyní zas raší a kvetou, ať může nám úrodná Hybla
závidět a ať přízná nám vítězství nad svými sady!
Všechnu kadidla vůni, již Panchaia dýchá v svých lesích,
všechnu, co Hydaspés vonný tak bohatě do dálky šíří,
všechnu, co z nejzazších končin si přináší Fénix,
pták věčný,

kdykoli po smrti touží a omlazen začíná žít zas,
rozptyl teď do mých žil a ovívej štědře svým vánkem
luhy! Kéž zasloužím, aby mé květiny trhaly božské
ruce a bozi si přáli být zdobeni věnci z mých květů!“

Skončila. Zamává Zefyr hned křídly, jež nektarem
novým

zvlhla, a zorané lány tak snoubí s úrodnou vláhou.
Zářivé jarní barvy se rodí, kde letí, zem celá
zelení bují a nebe se klene uprostřed jasu.
Krvavým nádechem růže a hyacint napustí modře,
půvabnou červení tmavou zas nabarví fialek květy.
Kterýpak parthský pás, jenž královské roucho má poutat,
takovým kamením drahým se leskne? Kdy nějaká vlna
barví se bohatě takto a pestře i v assyrských kotlech?
Takové perutě ani pták Junonin nerozprostírá,
takovou měnivou duhou, jež skvěje se tisícem barev,
za silných dešťů se ani v svém začátku nevěnní zima,
když jak zrozená stezka se vyklene duhový oblouk.

Nádhera místa však překoná květy. Pláň vzdouvá se
malým

návřím, mírnými svahy se zdvíhá, až přechází v strmý
pahorek. V živé pemze zde prameny tekou a vláhou
plynoucích potůčků svých tu smáčejí zrosený trávník.
Palčivé paprsky slunce les zmírňuje chládkem svých větví,
takže i za letních veder si uchrání chladivá místa.

Jedle příhodné k plavbě tu rostou, dřín k oštěpům vhodný,
Jovovi milý dub, též cypřiš, jenž přikrývá hroby,
křemelák plný plástů, i vavřín, jenž budoucnost věští.
Těž se tu zimozráz kýve a zachvívá korunou hustou,
břečtan plazí se tu a réva se po jilmech vine.

Poblíž se jezero šíří (je Sicilští nazvali Peržským).

Listnaté háje věncí kol dokola jezírko, voda
prosvítá na jeho kraji a dává upřeným očím
možnost proniknout na dno, a daleko průhledné vody
beze vší překážky vedou zrak pod jeho hladinou čistou,
takže i tajemství dna lze spatřit té hlubiny čiré.
Sem se až dostal ten průvod a dovádí v kvetoucích nivách.

Venuše vybízí je, ať trhají: „Pojďte už, sestry,
dokud před ranním sluncem vzduch vlhý tu vane a dokud
na voze zroseném jede má Jitřenka napřed a rosou
svlažuje žlutnoucí pole.“ To řekla a utrhla kvítek,
předzvěst zármutku svého. Sem tam se družina celá
rozběhne hájem — máš dojem, že roje se rozlétly spásat
na Hyble mateřidoušku, když královna rozvíří jejich
voskový tábor a roj se rozlétne z dutiny buku,
bzučí a snáší jak vojsko med z rozličných vybraných
květin.

Loupí se pýcha těch lučin: ta do tmavých fialek vplétá
lilie, jinou dívku zas voňavý majorán zdobí,
ta zas růžemi září, ta ptačím zobem se bělá.
Hyacinte, i tebe, jenž truchlíš svou podobou žalnou,

utrhnou, stejně i narcis, dnes nádherné květiny jarní,
kdysi dva jinochy skvělé; ty zrozen jsi v Amyklách, Narcis
zrodil se pod Helikónem; disk zbloudilý usmrtil tebe,
Narcis k prameni láskou se utrápil; s pochmurnou tváří
pro tebe Apollón truchlí, proň Kéfisos zlomenou třtinou.

Po květech vášnivě plane zvláště jediná naděje* oné
bohyně životodárné; ta v rozkošné košíčky z proutí
ukládá nyní svou kořist, směs květin z venkovských
luhů;

věnce si uvíjí z květů a jimi se bezděčně zdobí,
sňatku to neblahá předzvěst. I vládce válečné vřavy,
Pallas, teď pro lehčí práci si uvolní pravici, kterou
děsivá bojovná šiky, zdi hradební boří a stejně
vyvrací důkladné brány — i ona teď odkládá kopí,
dodává mírný vzhled své přilbici nezvyklým věncem.
Zmizela válečná hrůza, i kovová přilba se směje,
chochol v pokojném lesku se opájí nádherou jara.
Tancem nezhrdla ani ctná Diana, se psy jež pátrá
ve vonných parthenských lesích: i ona si do volných vlasů
vpletla věneček z květin a tolik si přála je spoutat.

Zatímco způsobem dívčím si takto porůznu hrály,
nejednou zaduní rána: hned věže se otřesem kloní,
města se v základech chvějí a náhle se schylují k pádu.
Příčina skryta; jen Venuše znala ten záhadný zmatek,
přesto však zděšena byla a se strachem střídala radost.

Vládce duší si hledal již temnými křižovatkami
v podsvětí cestu ven a těžkým spřežením deptal
Enkelada, jenž sténal. Ty obrovské údy mu drtí
rozjetý vůz, jenž tiskne mu šíji; lká Gigant, vždyť nese
Sicílii i s Ditem. I snaží se, zesláblý, pohnout,
hady již vyčerpanými chce zpomalit letící kola:
vůz však, zahalen dýmem, se po zádech sirnatých řítí.

* Cereřina dcera *Proserpina*

Jako když na nepřítele, jenž netuší úskok, se žene vojsko a tajnou stezkou z dna příkopu pod polem náhle pronikne k zavřeným hradbám a vítězných vojáků vlna do tvrze přelstěné proudí jak zrozensí země, tak Hádés, třetí Saturnův dědic, se cestou necestou dere úseky plnými skryší a dychtivě touží se dostat pod nebe v bratrovu říší. Však brána nikde tu není dokořán, ze všech stran mu překáží vystouplé skály, které svíraly boha svou přepevnou, nezlomnou vazbou. On však nesnesl průtah a rozhněván do skály bije žezlem velkým jak trám. I Vulkán strnul a pec svou opustil, odhodil blesky i Kyklóps polekán hrůzou.

Slyšeli ti to, jež svírá Alp mrazivých okruh, i ti, co po tobě, Tibere, pluli, když ještě jsi nebýval věnčen triumfy Říma, i ten, kdo s člunem se po Pádu plavil. Jako když thessalskou zem, kol skalami sevřenou, zalil Péneios vystouplý z břehů, pln bažin, a záplavou bránil rolníkům vzdělávat pole, tu udeřil trojzubcem Neptun do skály čnějící před ním, a z mrazného Olympu ihned po onom úderu mocném se oddělil vrcholek Ossy. Vodám když umožněn průchod již zbaveným vězení svého, řeka zas do moře proudí a rolníkům vrací se půda.

Jakmile, zdolána Dítem, zem sicilská pozbyla pevné vazby a v bezednou propast se do šíře rozestoupila, na nebi náhlá hrůza se zjevila. Z určené dráhy vyšinuly se hvězdy a Medvěd se přes zákaz vnořil do moře, náhlý strach se líného Boóta zmocnil, ustrnul Órión bázní, zbled' Atlás, když zaslechl ržání. Výparem nejisté barvy se zastřela obloha zlatá, koně, uvyklé pastvě, jen v trvalé temnotě jasná obloha zděsila. Stiskli svá udidla tvrdá a jasem zmateni zůstali stát; oj strhli pak stranou a dychtí vrátit se stůj co stůj v ten hrůzný podsvětní chaos.

Jakmile pocítili však na hřbetě údery biče, slunce jak zvykli si snášet, tu rychleji pádí než řeka vzkypělá zimními dešti a prudčeji letí než kopí; tak ani parthská střela se neřítí, svištící Auster, tak ani myšlenka hbitá se nemihne vzrušenou myslí. Koním se zahřívá uzda, dech smrtící nákazu šíří ve vzduchu; stává se zhoubným i písek nasáklý pěnou. Nymfy se rozprechnou — na vůz bůh uchvátí dívku:

ta pláče,

bohyně volá. Tvář Medúsy strašné již odkrývá Pallas, Diana rychle, jak může, luk napíná, nechtějí přece ustoupit strýci. K boji je společné panenství nítí, krutého únosce zločin je roztrpčí. Hádés jak lev je, který se jalůvky zmocní, té ozdoby stáje i stáda, útroby obnažené jí rozrývá silnými drápy, přitom do všech svých údů lev zuřivou zběsilost vkládá; stane pak, zohaven krví, a roztrásá pletence hřívy, o marný pastýřů hněv se nestará, pyšně jím zhrdá. „Vladaři malátných Stínů, ty z bratrů svých

nejstrašlivější,“

Athéna zvolá, „ach která tě Lítice vzbouřila ostny hříšné a prokleté vášně? Proč opustils sídlo, kde bereš odvahu znesvětit nebe svým spřežením z podsvětních temnot?“

Ohyzdné Lítice máš, máš v podsvětí bohyně jiné, nevlídné Vzteklice též, ty hodíš se k manželství s tebou! Bratrovo hájemství opuště a cizího údělu nechej! Odejdi, spokojen Nocí! Nač sdružuješ s mrtvými živé? Proč tu jak přivandrovalec nám šlapeš po našem světě?!”

Takto Pallas naň křičí a bije hrozivě štítem spřežení dychtivé pádit, štít nastaví, zadržet chce je, změní gorgonských hadů je tiskne a přitom i syčí, chocholem přilby je kryje; již k úderu pozvedá kopí

svítící zářivým leskem vstříc černému vozu. A málem z ruky už vylétlo jí, však Jupiter z výšiny nebes zamával ohnivým bleskem a seslal jej na smírčích křídlech na důkaz, že je tchánem; hřmí v lijáku svatební píseň, plameny zářících blesků jak svědkové stvrzují sňatek.

S nevolí musely však tu bohyně ustoupit. Pallas s povzdechem uvolní luk a promluví takto: „Bud' dlouho zdráva a vzpomínej na nás! Nám zabránil v pomoci ohled na otce — proti němu my samy se nemůžeme bránit. Věz, že mocnější vládě se musíme podrobit. Proti tobě sám otec se spikl a dává tě království mrtvých. Nikdy už nesmíš spatřit, ach běda, své toužící sestry, nikdy už tanec svých družek! Ach, jaký to osud tě odňal z náruče lidí a odsoudil hvězdy k tak velkému žalu?

Mne už nebude těšit klást nástrahy v arkadských lesích,

nosit na plecích toulec. Ať kdekoli bezpečně zuří kanec a ukrutní lvi ať beztretně řvou si a soptí! Bude, až zanecháš lovu, pak Mainala pro tebe plakat, Táygetos — bude dlouho i Kynthos pln zármutku truchlit, dokonce tvého bratra chrám v Delfách pak umlkne žalem.“

Zatím už s Proserpinou vůz divoce uhání, vítr kadeře rozevlál jí a dívka bolestně vzlyká, v paže se bije a k nebi (však nadarmo!) vysílá nářek: „Pročpak jsi nemrštil, otče, ach, bleskem po mně, svou zbraní, ukutou rukama obrů? Proč rozhodls vydat mě krutým podsvětním tmám a takto mě vyhostit z celého světa? Cožpak tě nedojme láska? Jak otec nemáš snad špetku soucitu? Takový hněv, ach, jakým jsem vzbudila hříchem? Bojovat proti vám bohům jsem nešla, když v divokém zmatku zuřila na Flegře vzpoura. Já nemohla přece svou silou

vyzvednout mrazivou Ossu a vložit ji na sněžný Olymp! Chtěla jsem spáchat cos zlého? A jaképak vědoma viny svržena mám být jak psanec v tu bezbřehou podsvětní propast?

Ach, jak šťastné jsou ženy, jež unesli uchvatitelé jiní! Ty alespoň mohou žít společně pod sluncem, mně však

současně panenství dál i s nebem se odpírá, mně se se sluncem bere i cudnost, mám opustit zemi a jako zajatou ženu mě vleče vůz v otroctví styžskému vládci! Ó, jak nešťastnou láskou jsem ke květům lnula a zhrdla matčinou radou! Jak pozdě jsem poznala Venušin úskok!

Běda, ach, matko! Ať zní kol tebe v údolích fryžských pod Ídou píšťala hrozná a mísí se s šíleným zpěvem, nebo tě Dindymon hostí, kde nářek zní zraněných gallů a ty se na Korybanty tam díváš, jak tasili meče: pomoz mi v hrozící zhoubě! Zkrot' šílence v záchvatu vášně!

Zadrž přejetí smrti, ach, únosce zdivočilého!“

Těmito slovy ten divoch, i slušivým pláčem byl dojat, a již bolestný vzdech sám pocítil počátku lásky. Potom svým tmavým pláštěm jí utíral tekoucí slzy, dokonce laskavým slovem ji v mučivé bolesti těšil:

„Přestaň již, Proserpino, se zbytečně sužovat v srdeci strachem a starostí zhoubnou! Vždyť dostaneš žezlo až příliš mocné, a nevstoupíš v sňatek snad s manželem nehodným tebe!

Saturnův potomek jsem, mně poddán je koloběh světa, bezmezný prázdňý prostor, říš mrtvých, je zcela v mé moci.

Nevěř, že ztrácíš den světlý! Jsou jinačí hvězdy tam u nás, jinačí nebe tam je, ty na mnohem jasnější světlo

budeš se dívat a více se slunci élysejskému
divit, i cititelům zbožným; též vzácnější věky tam žijí,
potomci zlatého věku tam sídlí; my navždy tam máme,
lidé co získali jednou — i půvabné lučiny máš tam.
Do vánek mírnějších mnohem svou vůni tam trvale šíří
květy tak vzácné, že ani tvá Henna je nemůže zrodit.

Nadmíru bohatý strom též roste tam ve stinných
hájích,
naklání k zemi své větve tak zářící zeleným kovem.
Ten je tam zasvěcen tobě, žeň podzimu bohatou získáš,
budeš pak po všechem čas mít bohatství žlutavých jablek.
Řeknu to stručně: to všechno, co jasné ovzduší chová,
všechno, co na zemi žije, vše, nad čím pláň mořská se čeří,
řeky co valí v svém proudu, co živo je v hlubinách jezer,
přijde v tvou moc a stejně i veškeří živočichové
pod kruhem měsíce, který jak sedmý obchází nebe
a jenž od věčných hvězd rod smrtelných bytostí dělí.

Králové odění v purpur, až odloží nádheru, přijdou
pokorně přímo k tvým nohám, však vmíšení v zástupy
chudých
(všechno přec vyrovná smrt); ty budeš pak zločince soudit,
zbožným přinášet pokoj a viníci budou se muset
vyznávat před tvým soudem z všech špatností života
svého.

Sudičky s léthejským proudem též přijmi, ať stojí
ti k službám,
cokoli budeš ty chtít, ať stane se!“ Skončil a koně
pobídne, radosti plné, a mírnější do Hádu vjíždí.
Duše se sbíhají četné, jak zuřící vítr když střásá
ze stromů záplavu listů neb dešťové kapky když sbírá
z mračen neb třísť vlny a zviřuje zrněčka písku.
Zemřelí ze všech věků se hromadí v překotném spěchu
uvidět proslulou choť. Sám Hádés vtom přichází s tvář

zjasněnou, dokonce strpí, že lehounkým úsměvem změkne,
podoben není sám sobě. Když vládcové vstupují, vstane
obrovský Flegethón — vousy tak drsné mu žhavými
vlnou
potoky, po celé tváři mu šlehají plameny ohně.

Z davu tam shromážděného se sluhové sbíhají rychle:
část z nich vypřahá vznešený vůz a spřežení žene,
zbavené uzdy a služby, zas k obvyklým pastvinám, jiní
koberce drží a další práh pokryli snítkami s listím,
ostatní ložnici zdobí a snášejí nádherná roucha.

Ze sídla blažených matky se v uctivém zástupu
shlukly
okolo královny své, strach vlídnými řečmi ji mírní,
svazují rozvláté vlasy, tvář svatebním závojem halí,
aby jí ruměncem kryl znak vzrušení v panenské tváři.
Smrtelně bílý kraj se raduje, jásají lidé
pohřbených národů — Stíny se chystají k slavnostním
stolům.

Duše zdobené věncem se účastní vítaných hodů,
proniká nezvyklý zpěv tím královstvím temna a ticha.
Umlká nářek a sten. Sám od sebe Tartar se zbaví
pochmurných útrap a dává noc věčnou prozářit světlem,
osudy nejistými v svém osudí netřeše Mínós.

Nezní údery trestné, též sídlo hříšníků, Tartar,
nestěná žalem a nářkem, je klid, když ustaly tresty.
Kolo, v něž Ixión vpleten, se netočí tryskem jak jindy,
neprechá nepřejná voda rtům Tantalova krále, je zbaven
Sísyfos pout, má Tantalos vodu, smí Tityos zvednout
obrovské údy a odkrýt zem špinavou devíti jiter
(tak byl velký!) a sup, jenž drásal mu ve stínu křídél
bok, jen nerad se dal dnes od hrudi drásané zahnat:
truchlil, že nerostou pro něj už tolikrát zedraná játra.

Lítice pustily z mysli mstu zločinů, strašlivých vášní,

měsidlo chystají též a s vlasy, jež divoce vlají,
nechaly hrozeb a pijí a strkají při družném zpěvu
k pohárům plným vína své hady, dnes přátelsky vládné,
docela jiným světlem své slavnostní pochodně nítí.

Zhoubného Avernu vody, dnes poklidné, mohli jste,
ptáci,
přeletět bez nebezpečí, též smrtící výpary ztlumil
Ampsactus; hlubina ztichla, proud žhavý když v pohybu
ustal.
Tehdy prý nezvyklým mlékem se Acherón rozlil v svých
proudech

po změně hladiny své, a Kókýtos, břečtanem věnčen,
lahodným vínem prý vzkypěl. Nit života nikomu tehdy
sudička nepřestřihuje a také se vzrušený nářek
nemísí v posvátné reje. Smrt nyní nebloudí světem,
před žhoucí hranicí nikde dnes rodiče nenařkají.
Nezmírá ve vlnách plavec ni bojovník zasažen kopím,
bezpečná před zhoubnou smrtí i města vzkvétají, sílí;
staříčkový převozník Charón si rákosím ověnil hlavu
neučesanou a naprázdno vesloval s písničkou na rtech.

Vzešla večerní hvězda již nad světem mrtvých, již
vedou

nevěstu v svatební síň, už Noc tam je řídící svatbu,
hvězdami poseté roucho, pak dotkne se lůžka a sňatek
neblaze uskutečněný tak stvrzuje trvalou smlouvou.
Blažení jásají nahlas a před branou Dítova sídla
zaznívá veselá píseň, zní do rána radostný potlesk:

„Junono, vládkyně naše, i Jovův ty bratře a zeti,
družnost svorného spánku se nyní už chystejte poznat,
sevřete v náruč druh druh a splňte si vzájemná přání!
Vzniká již potomstvo šťastné a vesmír pln radosti čeká
od vás budoucí bohy; již světu darujte nová
bohstva a Cereře zplodte již potomky, po kterých touží.“

III

Zatím Jupiter káže, ať Íris, věnčená mračny,
vzlétne a z celého světa jde sezvat veškeré bohy.
Obloukem zbarveným pestře se snesla na vlahých váncích,
svolává mořské bohy, zle kárá prodlévající
nymfy, a říční bohy ven vyzývá z provlhlých jeskyň.
Spěchají v bázni a neznají důvodu, který je z klidu
vyrušil, a co nutno je projednat v takovém spěchu.
Jak se jim otevřel hvězdnatý palác, hned na pokyn sedli.
Váží se hodnost: jsou v popředí místa jen pro nebešťany,
za nimi bohové mořští si usedli ve druhé řadě,
laskavý Néreus a Forkys, kmet ctihodný šedivou skrání,
na křesle docela vzadu se posadí dvojtvarý Glaukos,
Próteus, jenž tvář svou teď nemění, staříčkým

bohům

říčním jsou čestná místa též určena. Ostatní mladí
bohové tisíce říček, jak lid jen stojí — a víly
zrosené přimknou se k otcům, co kralují v plynoucích
proudech,
divočí Faunové ztichli a s úžasem na hvězdy hledí.

Vzápětí z olympských výšin k nim promlouval

vznešený Otec:

„Osud smrtelných lidí mi podruhé způsobil starost,
o nějž už dávno jsem nedbal, co Saturnův pokojný věk
jsem
poznal, i netečné časy, v nichž jako by staroba vládla.
Národy ospalé, mdlé tou strnulou otcovou vládou
k životu starostlivému já nyní chci podnítit, aby
nezrála od sebe sama žeň na polích neobdělaných,
les aby nekypěl medem a z pramenů neteklo víno,
aby pak celé břehy jak poháry nepřetékaly.
(Ne že bych nepřál jim to, vždyť nesmějí závidět bozi,

ani být škodolibými — však proto, že odvádí přepych od ctnosti, lidského ducha že nadbytek netečným činí); nouze ať vynalézavá zas probudí liknavou mysl, nejzazší končiny světa ať pozvolna zkoumá a důvtip nechať umění plodí a podnět k užtku dává.

Nyní však účinným nářkem mě Příroda nabádá,
abych

povznesl lidský rod, mě nazývá tyranem tvrdým,
hrozným a bez slitování a vzpomíná na dobu vlády
otcovy, křičí, že já jsem bohatý, k jiným však skoupý,
já že bych nejradši chtěl, aby polnosti zpustly a venkov
plný byl trní a podzim že nezdobím úrodou plodů.

Také zem sama, jež dříve všem lidem bývala matkou,
ke všem se najednou chová jak macecha krutá: co platno,
mysl že pozvedl člověk až k hvězdám, že do výše vztyčil
hlavu, když pustinou bloudí sem tam jak dobytka stádo,
jestliže žaludy drtí, tu společnou potravu? Cožpak
těší takový život, jenž k doupatům lesním je vázán,
od zvíře neoddělený? A takový nářek že často
slyšel jsem od matky země, já konečně, vlídnější k světu,
chci teď národy zbavit té pradávne nevhodné stravy.

Proto je určeno, aby ctná Ceres, jež doposud o svém
neštěstí neví a honí lvy po Ídě s nevlídnou Matkou,
bloudila v sžíravém bolu jak mořem, tak po souši, dokud
nenajde opět svou dceru a v radosti odměnou za to
opět úrodu nedá, a dokud se nevznese k mrakům
vůz její, aby lidem sil neznámá obilná zrna,
dokud modraví draci šíj nevloží v attické jařmo.

Kdo však Cereře zradit se odváží, únoscem že je
Hádés, pak při své moci a hlubokém míru všech zemí
přísahám: ať je to syn, ať sestra, ať manželka, nebo
jedna z mých početných dcer, i kdyby se vychloubat
mohla,

že se mi zrodila z hlavy, ta pocítí úderem štítu
zdaleka již můj hněv, i zásah ucítí blesku;
viník pak zalká, že s údělem božským se zrodil a sám pak
zatouží zemít. A potom, tak smrtelně poraněn, bude
vydán samému zeti a za trůn zrazený pykat,
zví pak, zda podsvětní bůh se spikne sám proti sobě.
Tohle ať platí! Ať osud dál plyne dle příkazu mého!“

Skončil a hvězdnatým nebem bůh hrozným pohybem
zachvěl.

V jeskyni znějící zbrojí kdes v dáli však děsila dlouho
Cereru bezpečnou, klidnou, i znamení jistá jak předzvěst
neštěstí, jež se už stalo. Čas noční zdvojuje její
bázeň, neb v každém snu jí umírá Proserpina:
hned se děsí, že v hrud' jí pronikla nepřátel střela,
hned se zas bojí, že šat se jí změnil a zlověstně černá,
hned zas, že uprostřed sídla ční neplodné zelené habry.
Mimoto stál tam vavřín, strom milejší nad celý lesík,
který kdys stínil cudně svým listím jí panenské lože.
Vavřín ten spatřila právě, byl podťatý u paty kmene,
větvoví neurovnané měl zhyzděné prachem; i pátrá
po onom zločinu. S pláčem jí Dryady sdělily, že to
Furie zničily jej svou podsvětní sekýrou hroznou.

Tu však v matčině snu se dcera zjevila sama,
aby jí o sobě dala již beze všech vytáček zprávu.
Viděla Proserpinu kdes v temném zákoutí svého
vězení tajemně skrytou a řetězy spoutanou strašně,
ne, jak svěřila jí kdys v ochranu sicilským nivám,
ne, jak v obdivu jí kdys v růžových údolích Etny
bohyně spatřily: vlasy, dřív nad zlato krásnější, byly
špinavé, věčná noc jí zhyzdila zářící oči,
ruměnc, strávený chladem, jí zbledl, ta ozdoba skvělá
její vznešené tváře, a údy bělejší sněhu

barví se smolným dýmem té ztemnělé podsvětní říše.
Když tedy nejistým zrakem jen stěží ji konečně

mohla
poznat, zvolala: „Čímpak jsi vinna, žes trestána takto?!
Proč jsi tak ošklivě zhubla? Kdo takovou moc tu má, aby
takhle byl ukrutný ke mně? Čím zasloužily si něžné
paže tvé železných pout, jež sotva by patřila šelmám?
Ty že jsi dítě mé, ty?! Či šálí mě prázdny jen přelud?“
Odpoví ona: „Ach, matko, ty hrozná, proč nemyslíš

na svou
zničenou dceru? Ach srdcem jsi krutější nad plavé lvíce!
Copak jsi do té míry mě pustila z mysli? Tak velmi
pohrdáš jedinou dcerou? Vždy sladké ti bývalo jméno
Proserpina, jež nyní, jak vidíš, v takovou propast
zavřená mukami hynu. A ty se tam oddáváš tancům,
bezcitná? Či snad hlučně teď pobíháš po fryžských
městech?

Jestli však ze srdce zcela cit mateřský nevypudilas,
Cerero, jsem-li tvá dcera a nepřivedla mě na svět
tygřice hrozná, ó prosím, z těch hlubin mě ubohou zachraň,
vyveď mě na svět! A jestli snad osud mi v návratu brání,
přijď mě alespoň spatřit!“ Tak řekla a snaží se vztáhnout
bázní se chvějící paže. Zlá okovů síla ji svírá;
náhle se pohnula pouta a Cereru vzbudila ze sna.

Strnula viděním hrozným. Má radost, že není to
pravda,

lká však, že nemohla stisknout svou dceru v náručí. Jako
šílená vyběhne z chrámu a osloví Kybelu takto:

„Nebudu, svatá matko, již nadále ve fryžské zemi
prodlévat. Nazpět zas volá mě starost o drahou dceru,
její mladistvý věk, všem úskokům vydaný v pospas.
Nezdá se bezpečný dost sám útulek, třebaže tvořen
ve výhni Kyklópů byl, mám obavu, věhlas že může

vyzradit úkryt, že skrývá můj poklad sicilská země
povrchně. Také mě děsí těch míst až přespříliš velká
proslulost: v končinách jiných já musím vyhledat sídlo
skrytější. Nemůže zůstat náš útulek utajen kvůli
úpění Enkeladovu a pro blízké plameny jeho.

Často i neblahé sny mě varují rozmanitými
obrazy, není dne, jenž nehrozí nějakým chmurným
znamením. Kolikrát sklouzne mi z vlasů sám od sebe
zlatý
věnec! Ach, kolikrát z prsů mi stékají praménky krve!
Anebo proudy slz mi bezděčně vytrysknou z očí,
ruce, ač nedám jim pokyn, v hrud' žasnoucí bijí. A chci-li
v dřevěnou píšťalu zadout, ta zastená pohřební písní;
v bubínky udeřím-li, ty bubínky vracejí nářek.
Bojím se, ach, že znamení tato mi zvěstují pravdu!
Na škodu je mi to zdržení dlouhé.“ — „Ať odnesou větry
daleko marné tvé řeči!“ dí Kybelé. „Jupiter není
natolik lhostejný, aby blesk neseslal pro milé dítě.
Přece však jdi a vrať se, však neštěstím nerozrušená!“

Ceres pak opustí chrám. Ač žítí se, zdá se jí pohyb
pomalý. Nařiká si, že draci se loudají líně;
střídavým úderem biče chce popohnat nevinná křídla,
pátrá už po Sicílii, ač dosud má před zraky Ídu.
Všeho se bojí a nedoufá v nic. Tak rozrušen bývá
pták, jenž nízkému habru svá mládata svěřil, sám aby
potravu přinesl jim, a vzdálen starost má velkou,
aby snad nesrazil vítr jim ze stromu hnízdečko něžné,
aby se nestala zloději lupem a kořistí hadům.

Jakmile zjevil se dům, však nehlídán, opuštěn strážci,
brána neuzamčená a veřeje zpovyvracené,
do ticha vnořený dům, jenž skýtal žalostný pohled,
na důkaz pohromy té již nečeká: roztrhne roucho,

rozláme věneček z klasů a s věnečkem trhá i vlasy,
přítom však neroní slzy, z úst nevyjde povzdech ni slovo,
hrůza však do hloubi dřene jí vnikne a zachvívá kostmi,
při chůzi bohyně klesá a vrávorá; otevře dveře,
prochází dvoranou zpustlou a bloudí obydlím prázdným,
napolo zbořený stav tam poznává, osnovu na něm
zuchanou, dovedné dílo, však paprsek přerušil práci.
Chátrá ten božský výtvar a zbytek již nedokončený
dotvářel troufalý pavouk svým předivem znesvěcujícím.

Nad svým neštěstím nelká a nepláče, líbá jen onu
přízi a němý nářek v té nádherné tkanině dusí.
Hladounek tkalcovský člunek a napjatý útek má v dlani,
náradí hozené na zem, co zábavou bývalo dívce,
na prsa tiskne jak dceru; pak prohlíží panenskú lůžko,
podušky nechané zde, i místa, kde sedala kdysi;
dívá se na ně jak pastýř, jenž ustrnul nad prázdnou stájí,
zuřiví punští lvi když náhle mu napadli stádo,
anebo plenící tlupy; však pastevec pozdě se vrací,
po pustých pastvinách pátrá a s pláčem svolává nazpět
krávy a býčky — ač volá, přec žádný mu neodpovídá.

V odlehlém zákoutí domu však spatřila Élektru ležet;
byla to její dcery kdys pečlivá chůva a ze všech
Ókeanových nymf, těch nejstarších, nejproslulejší.
Lnula k ní stejně jak Ceres; ta do sladké náruče často
z kolébky dcerušku brala a k Jovovi nejmocnějšímu
nosila, otcí jí na klín pak dávala, aby si hrál s ní.
Byla jí strážkyně, družkou, jí nejbližší, bezmála matkou.
Tehdy však zuchané vlasy, jen volné, a špinavá šedým
prachem, pro únos lkala své nebeské svěřenky božské.
Na ni se obrátí Ceres, když konečně zjednala bolest
průchod vzdechu a nářku: „Co za poušť tu vidím, v čí
plen jsem
vydána? Vládne můj choť, či Títáni mají v své moci

nebe? Čí ruka se mohla tak hrozného odvážit činu,
žije-li Jupiter hřmící? Či prorazil Týfón svou šíjí
ainarský ostrov? Či prolomil skalnatý Vesuvu vrchol
obrovský Alkyoneus a probíhá Tyrhénským mořem?
Či snad protrhla Etna v mém sousedství jícen a z něho
pustila Enkelada? Či tlupa snad Briareova
sterými pažemi svými se na naše obydlí vrhla?
Běda, má dcero, kde jsi teď? Kde zástupy dívek a kde jsi
Kyano, ty? Či moc tu zahнала Sirény s křídly?
Tohle je ta vaše věrnost? Tak smíte snad poklady cizí
hlídat?“ Tu chůva se zachvěla strachem, žal ustoupil

studu,
na matku ubohou pohled dál nemůže snášet a spíš by
smrtí se vykoupit chtěla. Pak dlouho a bez hnutí váhá
o tajném původci mluvit a vyjádřit skutečnou zkázu.

Konečně hovořit začne: „Kéz zběsilý Gigantů šik
nám
způsobil pohromu tuto! Žal společný snáze se snáší.
Božské však sestry (ač mnohem jsou sestrami méně, než
myslíš)

k naší zkáze až příliš se spolčily. Sama tu vidíš
úklady nebeských bohů a spřízněné závisti úder.
Pro nás je zhoubnější nebe než spálené bojiště obrů.

Vzkvétal náš pokojný dům, tvá dcera se neodvážila
opustit obydlí práh a navštívit zelené háje
poslušna příkazů tvých; jen tkaním se zaměstnávala,
oddechem býval jí zpěv; též ráda se bavila se mnou,
se mnou spávala též a v síních si bezpečně hrála,
náhle když Venuše přišla (však nevím, s čí pomocí mohla
o našem úkrytu zvědět); a aby v nás nevbuzovala
podezření, dvě družky šly po boku — Diana, Pallas.
Ihned se hlasitě směje a předstírá takto svou radost,
stále jí v náručí svírá a napořád jmenuje sestrou,

naříká na krutou matku, že chtěla tak půvabnou dívku odsoudit v odlehlý kout, jí ve styku s nebeštankami brání a od rodných hvězd ji vzdálila. Bezelstná dívka radost má z úskočných slov a chystá jim s nektarem

hojným

hody. Hned výzbroj a oděv si Dianin brala, luk zkouší napnout něžnými prsty, hned s chocholem přílbu si vkládá na hlavu, obrovský štít chce unést — vše Minerva chválí.

Nivy a pole kol Henny však Venuše omámí nejdřív vůněmi. Okolní květy pak dvojnásob rozhojní chytře, táže se na význam místa, jak neznalá věci, a nechce věřit, že období zimní tu bez pohrom uchová růže a že se jinými květy tu mrazivé měsíce skvějí, běsnění severních větrů že z jara neděsí keře.

Dotud se krajině diví a dychtí ven vyjít, až svede Proserpinu. Jak křehká jsou povahou mladistvá léta! Co já se nanaříkala, však marně, co proseb jsem vyřkla zbytečně! Odkvapí přec, vždyť věřila v ochranu sester; za Proserpinou pak v průvodu dlouhém šly služebné víly,

Jdou tedy ke známým stráním, co stále jsou porostlé trávou,

po ránu trhají květy, kdy pole se bělají rosou, a kdy fialky pijí zde porůznu rozsetou vláhu.

Ale když stanulo slunce už vysoko uprostřed dráhy, strašlivá Noc, hle, uchvátí den, ten ostrov se třese, pod vozem burácejícím se zachvívá úderem kopyt. Nebylo možné tu rozpoznat jezdce. Buď smrtící tvor byl, nebo i samotná Smrt. Hned do květů proniká bledost, potůčky chřadnou a louky jsou pokryté špinavým rezem, nežije nic, nač dýchl: zob ptačí jsem viděla žloutnout, zanikat nádherné růže a ztrácet se lilí květy.

Když pak při hřmotné jízdě on strhl otěže nazpět, za vozem kvapila Noc a slunce se vracelo světu.

Proserpina však nikde! Když bohyně splnily slib svůj, také tu nesetrvaly. Pak uprostřed lučin jsme našly Kynu napolo mrtvou. Šíj věččená ležela sklesle, věneček na čele tmavěl a květy v něm vadly. Já rychle přiskočím k ní a ptám se, co vládkyni stihlo (neb ona blízko té pohromy stála) — jak vypadali ti koně a kdo je řídil. Ta neřekla nic, však stížená tajným kouzlem mění se v pramen; již s vlasů jí stékala vláha, zvolna se rozplývá v rosu, již nohy i paže jí plynou, vzápětí šlépěje naše již omývá průzračný pramen — ostatní prchnou. Vtom na rychlých křídlech se Sirény vznesly,

za sídlo vybrały si tok Pelóru a Sicílie.

Vzníceny takovým zlem své zvučné neškodné lyry změnilly v záhubný tón; zpěv vábivý upoutá loď, slyší-li plavec ten hlas, hned vesla mu ustrnou v ruce; sama jen bývávám doma v tom žalu a vleku své stáří.“

Ceres tam napjatě stála, strach bláhová měla,

co dále

uslyší, jako by ještě zlo nebylo u konce. Náhle s šileným hněvem v srdci zrak obrátí k nebeským

bohům.

Hyrkánské tygřice nárek tak otřásá pohořím strným, kdykoli na koni lovec jí mláďata odváží z hnízda k potěše perskému králi. Ta, rychlejší nežli je vítr, zuří a všechn ten vztek jí rozseje po kůži skvrny; ale když v bezedném chřtánu chce pohltnit škůdce,

tu obraz

vlastní podoby ve skle jí zadrží v stíhání lovce.

Právě tak matka Ceres teď po celém Olympu běsní s výkřikem: „Vratte mi dceru! Mě nezplodil bůh malé říčky,

nejsem z rodiny Dryad! Mne zrodila Saturnovi

Kybelé s korunou z hradeb. Kde právo je bohů a kam se poděly zákony světa? Co prospívá počestný život? Kterak se odváží Venus (kdys lapená při smilstvu s Martem na Lémnu) ukázat tvář, ta bohyně 'cudností' známá? Dalo to vyspání pěkně a 'počestné' lůžko jí tuto odvahu? Výsledek je to snad 'cudného' pomilování? Jasně, že po tom všem nic nemá už za hanbu. Cožpak vy, co neznáte sňatek? Což tak se pohrdá ctností panenskou? Do té míry se změnilo smýšlení vaše? Společeny s Venuší jdete a zajedno s únosci? Obě ve skythských chrámech máte a na oltářích být ctěny, žíznících po lidské krvi! Kde důvod je takové zloby? Které z vás ublížila má Proserpina, byť slovem? Patrně z milených lesů, tě, Diana, vyhnala, nebo bitvy ti, Athéno, vzala, jež patřily tobě. Či je snad výmluvností svou vinna? Či chtěla snad nevhodně s vámi tančit? V sicilské zemi vždyť dlouho už bydlila, aby nebyla na obtíž vám — čas trávil v opuštěnosti. Že se tam skryla, co platno? Vždyť zběsilost krutého záští nedá se ústraním ztlumit!“

Tam takové výčitky chrlí na všechny. Ty ale mlčí (vždyť otcovský příkaz jim brání), anebo popírají, že něco snad vědí, a matce slzami odpovídají. Co dělat? Zas podlehne, jihne, sklání se k pokorným prosbám: „Ach, odpusťte, jestli jsem láskou vzkypěla k dceři a jestli jsem jednala ukvapeněji, nežli se nešťastným sluší. Teď s prosbou vám poklekám k nohám, hodna jsem politování. Ach svolte mi poznat svůj osud. To aspoň dovolte mi! Znat bezpečně bolesti důvod! Toužím znát podobu žalu. Ať úděl jste jakýkoli

přírkli, ať znám ho! Jej snesu, jej budu mít za osud, ne však za zločin. Dovolte matce to tajemství nahlédnout, nechci žádat ji nazpět. Kdo získal ji silou, ať klidně ji vlastní, kdokoli jsi. Já schvaluji únos, už obavy zanech! Jestli však únosce předběh' mě nějakým závazkem, aspoň

ty mi sděl, Latono, pravdu! Snad Diana svěřila se ti. Porodní bolesti znáš, víš, co je to o dítě úzkost, jaká je láska k němu; ty dvě jsi zrodila dívky, já však mám jedině tuto. Ty nechať se trvale těšíš kadeří Apollonovou, ať nade mne šťastnější život trávíš jak matka!“ Pak tváře slz hojnými proudy jí zvlhnou.

Copak? Vy smíte jen plakat? Vy smíte jen mlčet? Ach běda, všichni jdou ode mne pryč! Nač dále tu zbytečně čekáš? Necítíš zřejmý boj všech nebeských bohů? Proč spíše nehledáš po všech mořích a po všech zemích svou dceru?

Půjdu už, prozkoumám svět, a cestou necestou budu pobíhat neunavena. Ni chvilku si pokoje nedám, nebudu otálet, spát, než najdu zas odňatou dceru, i kdyby vnořena byla až do hlubin Ókeanových, i kdyby v Rudém moři snad ležela, v ochraně jeho.

Nemůže zdržet mě na Rýnu led ni severské mrazy, nebudu nad nebezpečím Syrt žhavých a zálužných váhat, proniknu do končin jižního větru, i Boreův sněžný palác vypátrám jistě, též před slunce západem vstoupím na Atlas — zazáří leskem mých pochodní Hydaspés dálný. Ať mě i bezectný Jupiter spatří, jak po městech bloudím, po nivách; ať se smrtí své sokyně nasýtí Juno! Jen se mi posmívejte a vládněte na nebi pyšně, nad dcerou Démétrinou pak konejte přeslavný triumf!“

Po těchto slovech se snáší již na známé výšiny Etny, pochodně připravit chce si k té noční svízelné pouti.

V blízkosti Ákidy říčky, již bělostná Galatea před mořem dává přednost a často v ní půvabně plove, hustý byl háj, jenž vrcholak Etny, až kam bylo možné, přikrýval spleť svých větví; tam po boji Jupiter dal prý dopravit válečnou kořist a štít svůj tam odložil, krví zbrocený. Trofejí z Flegry ten lesík se chlubí a celý háj se vítězstvím pyšní, že Giganti podlehli. Jejich obrovské hlavy tu visí i jejich nestvůrné hřbety, krutou výstrahou hrozí tu doposud i jejich tváře, přibité ke kmenům stromů. Též obrovské kosti se leckde bělají na hromadách již bezduchých hadů, a jejich utvrdlá kůže tam páchne tak četnými zásahy blesků.

Není tam jediný strom, jenž slavným se nepyšní jménem: jeden po Aigaiónu, tom storukém obru, jen stěží nese ve větvích meče, a jiný blednoucí zbrojí pyšní se Títána Koia, má další zas na sobě výzbroj Mimantovu — tam větve zas brnění Ofionovo schyluje. Jedle však vyšší než ostatní, s mohutným stínem, na sobě čadící výzbroj má samého Enkelada, vladaře zrozenců země, a padla by pod její tíhou, kdyby ji v sousedství dub — již ochablou — nepodepíral. Proto ta úcta i velebnost místa i šetrnost k háji dávnověkému. Je hříchem těm nebeským trofejím škodit. Jediný obr si netroufá pást zde stáda neb dubům ublížit; prchá i Kyklóps vždy před tímto posvátným stínem.

Přesto však Ceres se nedá tím zdržet. Tím více ji hněte posvátnost onoho místa: již mává svou sekyrou, schopna udeřit samého Jova. Jen váhá, má-li tu kácet

sosny, či měla by spíš tu porážet bezsuké cedry, pátrá po vhodných kmenech s pněm úplně rovným, pak se vši silou se do něho opře a zkouší nápor svých paží.

Jako když přes dálné moře chce kupec vézt zboží a koráb na zemi buduje si a chystá se bouřlivým vlnám život svůj napospas dát a měří si buky a jilmy, k různému užití pak ty syrové kmeny si chystá: za ráhno vzedmutým plachtám kmen dlouhý se hodí, kmen silný poslouží spíše jak stožár, a poddajný vytvoří vesla, odolný vlivům vody si upraví k lodnímu kýlu.

V sousedním trávníku pak dva cypřiše zdvíhaly vrchol bezvadný; k takovým stromům ni Simoeis na stráních Ídy nemůže s podivem hledět, ba takové na žírném břehu Orontés nesmácí, který háj Foibův tam živí svou vláhou. Věřil jsem, že jsou to bratři; tak oba dva s korunou stejnou stojí a vrcholkem družným se dívají po háji. Z těch se rozhodla pochodně mít. Šat podkasán, k záhubě obou vrhne se, obnaží paže a sekerou s dvojitým ostřím střídavě do obou seká, vši silou se opře a buší do obou, že se až chvějí. Ty cypřiše společně padly, společně složily tam své koruny, na zemi leží k zármutku Faunů a Dryad. Pak objímá oba, jak byly, oba je do výše zvedá a s kadeří vlající nazad běží k vrcholu hory (kouř z něho se vznáší) a přitom zdolává planoucí žár a balvany neschůdné téměř, vtiskuje do písku stopy a písek pln nevole skřípá. Takto Megaira hrozná se řítí, když pochodně zhoubné k zločinům zažehnout jde, ať na hradby Kadmovy míří, nebo ať do Mykén kvapí, dům Thyestův ukrutně ztrestat.

Couvne i království Stínů, zvuk kovových střeoviců jejich zaznívá Tartarem, dokud tam nestane u Flegethontu, dokavad nenačerpá svou pochodní oheň z těch proudů.

Když pak k otvoru došla té skaliny trvale žhoucí, odvrátí tvář a vnoří své cypřiše doprostřed jícnu, aby se vznítily v plamen, pak prohlubeň po celé šíři skryla a zavřela propast, jež spoustami plamenů kypí. V hoře, kde plamen byl ztlumen, to hučí a zavřený oheň naříká — vyrazit z pout též nemohou výpary shluklé.

V korunách jedlí to blýská, žár Etny se s popelem jiným smísl a syčely větve teď vnořené do žhavé síry.

Tehdy plamenům káže, ať na dlouhé, bludné té pouti neslábnou, nezhasnou nikdy, ať trvale hoří, a proto skropila kouzelnou štávou své pochodně, jako bůh Slunce svlažuje rosou své koně a Luna své spřežení býků.

Noční už nastalo ticho v tom střídání času a zemím přineslo spánek, když Ceres se vydává na dlouhou cestu se srdcem rozdrásaným. I praví, jak vyšla: „Já nikdy nemohla tušit, má dcero, že takové pochodně k tobě přinesu. Společné přání jsem měla jak ostatní matky, svatební pochodně šťastné mi tanuly na očích, Hymén se zpěvem pod klenbou nebes. Což vláčí tak osud i námi, božstvy? Což Lachesis zuří a nedělá rozdíl? Jak ještě nedávno byla jsem slavná, s jak velikým zájem kol mne se točili muži! Mně přednost i matka s četnými dětmi dávala pro mou jen jedinou dceru. Tys první má radost, ty jsi i poslední — mají mě pro tebe za požehnanou! Ozdobo, útěcho moje, ty milená matčina pýcho, dokud jsi kvetla a žila, já byla jak bohyně, nikdy menší než Juno — však nyní jsem chudá a neuctívaná! Takhle to rozhodl Otec! Proč *jemu* však přičítám svoje slzy? Já o tebe sama — to přiznám — já bezcitná přišla, když jsem tě nechala zde a samotnou na pospas dala

dotěrným nepřátelům. Když odtud tě nesli, já v klidu, veselá hlučnými tanci a v radosti ze zvučných zbraní, spřežení fryžských lvů jsem strojila. Cerero, přijmi trest, jaký zasloužíš si! Hle, ranami umdlévá tvář má, hluboké jizvy rudnou mi na hrudi. Mateřské lúno za moji zapomnětlivost teď drásají údery četné.

Kdepak tě na nebi mám, kde pod klenbou nebeskou hledat?

Kdopak mi ukáže cestu? A jaké mě povedou stopy?

Jaký si vůz vzít? A *kde* je ten kruhas? Zda na zemi bydlí anebo v moři? Jak stopu mám odhalit rychlého vozu?

Půjdu, ach, půjdu, kam nohy mě ponosou, osud kam určí. Takto ať Dióné ztratí a hledá pak Venuši, dceru!

Povede námaha k cíli? Zas budu tě, dcero má, moci objímat? Trvá tvůj půvab a trvají zářící tváře?

Či snad tě takovou spatřím, já nešťastná, jak se mi v noci zjevuješ? Takovou právě, jak tebe jsem viděla ve snách?“

Takto praví a schází, však s námahou, z úbočí Etny, květiny z neštěstí viní, ba zlořečí samému místu únosu, sleduje stopy kol dokola, kam asi vedou, pátrá při plném světle kol po nivách, polích, a sklání pochodně; koleje všechny jsou od pláče vlhké a Ceres nad všemi kvílí. Ať kráčí pak kamkoli po moři, pluje na žlutých vlnách s ní stín; třpyt nejzazších paprsků sahá k italské, libyjské zemi; břeh etruský tone v té záři, plane i hladina mořská a odrazem lesknou se Syrty.

K jeskyním Skyilly pak míří; část psů tam ukrytých mlčí zděšením, část jich štěká, až doposud nezastrašená...



*

BÁSNICKÉ
SKLADBY

Věčný pták Fénix

Na východ za Indií, tam v dálce se zelená lesík;
 oceán obrovským proudem ho obtéká, sluneční koně
 supěním nejdřív ho budí; háj vnímá ten dupot, když

blízko

zrosený sluneční vůz z bran paláce s rachotem jede —
 blížící den se rdí, zář spřežení proniká v dálku,
 jím pak odváta noc v mlh závoji bledne a prchá.
 V tomto království bydlí pták sluneční, nesmírně šťastný,
 sám jen a bezpečně chráněn v tom podnebí žáru a výhně,
 obývá kraj, kam nikdy tvor nemocný nemohl vstoupit,
 nákaza lidského světa, tak strašlivá, jeho se netkne.

Bohům je rovný ten pták, má trvalý život jak hvězdy,
 po čase obnoví údy a trvale tráví tak věky.

Nemá ve zvyku Fénix hlad ukájet pozemským jídlem,
 z pramene zahánět žízeň; jej přejasné paprsky slunce
 živí a nápoj mu skýtá sám oceán bouřnými proudy,
 čistého vesmíru výpar si ke své výživě bere.

Z očí tajemná záře mu vychází, ohnivý půvab
 věnčí mu hlavu a na jejím temeni hřebínek zlatý
 nese žlutavou hvězdu, jež proráží temnoty noční
 přejasným světlem, a nohy ten pták má zbarvené nachem.
 Proudící vánek on předhoní křídly, jež blankytná barva
 zdobí jak květ a navíc je bohatě pokropen zlatem.

Není semenem zplozen a nevzniká v těhotném těle:
 sám si je otcem i synem ten pták, jenž rodiče nemá,
 údy, jež doslouží mu, zas obnoví plodivou smrtí,
 pokaždé s úsilím smrt svou zas vystřídá životem novým.

Jakmile dlouhé léto se tisíckrát vrátí i mine,
 tolik se přežene zim a tolikrát nastane jaro,
 kolikrát přinese podzim svůj stín, jež poskytne žencům,
 tehdy se poddá i on, již obtížen přemnoha léty,
 přemožen počtem roků. I sklání se k zemi jak vzrostlá
 jedle návalem bouří, co na horách kavkazských zuří,
 když se k pozdnímu pádu svou tíhou již schyluje k zemi.
 Stálými větry část padá, část láme se hlodáním deště,
 část se pak ulomí stářím, v němž nejvíc je ukryto zhouby.

Krátí se, chabne mu zrak a rovněž stařeckým chladem
 zemdlí malátná hvězda jak Luna, když kolem ji sevřou
 mraky a ona se tratí kams do temnot matnými růžky.
 Stěží pak s povrchu země se zdvíhají perutě, zvyklé
 prorážet shluklými mračny. Tu pozná, že dovršil věk svůj,
 avšak znovu se chystá své bývalé podoby nabýt:
 proto si z vyhrátých vrchů jde nasbírat vyprahlou trávu,
 vzácným arabským býlím ji protká a staví si hnízdo,
 jež bude zároveň hrobem i kolébkou nového zrodu.

Tam pak sedí a zdraví, již zesláblý, dojemným nářkem
 Slunce, též připojí prosby a žádá pokorným zpěvem,
 aby mu nové síly zas poskytlo paprsky svými.
 Když se pak přiblíží s vozem bůh Foibos a z dálky ho spatří,
 zastaví naráz a takto pak zbožného chovance těší:
 „Ty, jenž chceš odložit stáří a ohněm a zdánlivým pohřbem
 obživnout opět, můj synu, jenž záhubou znovu se rodíš,
 ty, jenž vlastní svou smrtí jsi navyklý omládnout opět,
 přijmi zas nový život a zanechej zesláblé tělo,
 vyměň podobu svou a odejdi zdatnější odtud.“

Domluví, potřese hlavou a ze svých zlatavých vlasů
 jediný na něho hodí a ohněm ho oživujícím
 zasáhne po jeho přání. Pták ochotně shoří pak, aby
 v život se vrátil, a rád jde na smrt k znovuzrození.
 Nebeským šípem se vznítí ta hranice vonná a starce

v plamenech stráví. A zatím co hrob se k porodu chystá,
 pozdrží užaslá Luna své spřežení zářné a osa
 zastaví točení země. Tak pečuje příroda, aby
 nezhybnul věčný ten pták, a úslužné plameny vyzývá,
 aby zas vrátily zemím tu trvalou okrasu světa.

Stále mu do všech údů žár plamenů vniká a hoří,
 životodárná krev se pomalu rozlévá do žil.
 Popel, který má ožít, sám od sebe začne se hýbat,
 mrtvola spálená v prach se pozvolna odívá peřím.
 Ten, kdo dříve byl otcem, jak syn se teď vznese a otce
 nový zas vystřídá pták. Kde dvojité život se stýká,
 nevelké rozmezí tvoří žár plamene uprostřed obou.

Vzápětí zamíří k Nilu, chce otcovy ostatky pohřbít,
 odnáší k egyptským břehům jak klubíčko toho, kdo dřív
 je

k životu vzkřísil. Svůj let pak zaměří do cizích krajů
 s popelem z vlastního těla, jež ukryl si v obalu z trávy.
 Bezpočtu ptáků s ním táhne, voj křídlatých tvorů ho cestou
 provází v přehustých hejnech a všichni jak ohromné
 vojsko
 zahalí nebe jak mračno, když v pestrém průvodu letí.
 Žádný však z tolika tisíc si netroufá stavět se vůdci
 do cesty; za žhoucím králem houf vznáší se v posvátné
 úctě.

Teď ani ukrutný jestřáb boj nesvádí, ani sám orel,
 Jovův to zbrojnoš — teď úcta je spojuje vzájemným
 mírem.

Právě tak parthský vládce své barbarské oddíly vodí
 přes žlutý Tigris; šperky a bohatý ústroj ho kráší,
 nádherou hýří a hlavu mu zdobí královský věnec,
 zlatou uzdu má kůň. Šat purpurem barvený září
 nádhernou asyrskou sponou; on s pocitem vladařské pýchy
 povznesen na šiky hledí, tak otrocky oddané jemu.

V Egyptě proslulé město, všem známé, uctívá Foiba pokojným obřadem zbožným; sto sloupů se tyčí kol chrámu v Héliopoli: ty sloupy jsou tesány z pohorí u Théb. Tady, jak vypráví pověst, pták otcovy ostatky řádně ukládá před tváří boha pln posvátné úcty, a pak již svěřuje břímě své ohni a zároveň na oltář klade ostatky svoje i sémě. Chrám září podivuhodně, božského dýmu dech se z oltářů šíří, a vůně z kadidla indického se nese až k bažinám nilským, příjemně lahodí čichu a ovzduším osvěžujícím provází lidi. Ta vůně, snad sladší než nektar, jak mlha proniká k tmavému Nilu, až k jeho sedmeru ústí.

Šťastný, jenž přežíváš sebe! Čím všichni se ztrácíme
vniveč,

to je ti pramenem síly, ty z popela znovu se zrodíš; umírá sice tvé stáří, však ty s ním nehyneš nikdy. Cokoli bylo, tys viděl; ty svědkem jsi veškerých věků plynoucích do nenávratna. Ty dobře znáš dobu, kdy moře vylilo vzedmuté proudy i přes hory stopené vodou, rok, v němž Faéthón chybil a vozem způsobil požár — tebe však zhouba se netkne: ty přežiješ sám jen a budeš trvat i po zkáze země. Nit krutého osudu tobě nemohou Sudičky upříst a nemají právo ti škodit.

K SŇATKU CÍSAŘE HONORIA S MARIÍ

Prolog

Vysoko Pélion sklenul v síň svatební mocné své štíty,
nemohla tolik bohů pojmout ta hostinná zem,
mořský nevěstin otec a sester nesčetný zástup
o závod při stálých hodech trávili celičké dni,

vládci Jovovi pohár již podával k hostině Cheirón —
(povlovně od boku dolů mění se v koně ten kmet),
Péneios proměnil v nektaru pramen své ledové vody,
z oitských vrcholů teklo víno jak pěnivý proud:
tehdy dá Terpsichoré svým palcem rozverným zaznít
poslušné lyře a vede do sluje něžný sbor nymf.
Zálibu mají v těch písniích jak bozi, tak Jupiter hřmící,
neboť vidí, že prosby provází líbezný tón.
Jenom Kentauři s Fauny se vzpírají: není snad zpěvu,
aby obměkčil Rhoita, drsného Fola by jal.

Bylo to sedmého dne a na nebi sedmkrát vzešlém
spatřila večerní hvězda hasnoucí ohnivý rej.

Tehdy se Foibos svým tepátkem slavným, jímž přenáší
habry,
jímž zná přemáhat skály, dotkl svých posvátných
strun:

slibuje písni lyry už brzký Achillův příchod,
zpívá o trójských sečích, o toku tamějších řek.
Jásavě zazvučel Hymén tam v zeleni Olympu, volá
„královno!“ ozvěnou Othrys, Ossa zas „Thetido
má!“

*

Pocítil neznámou vášeň sám císař k té slíbené panně,
neznalý takových tužeb se poprvé rozohnil láskou.
Zkušenost doposud nemá, je nováčkem v lásce a neví,
odkud ten nezvyklý zápal, co značí ty horoucí vzdechy.
Lovy a koně ho mrzí, i oštěp a házení kopím:
při všem celou svou myslí tkví toliko u oné trýzně,
Amor již v srdce mu vetkl. Jak často z hlubiny nitra
povzdechl náhle! Jak často se tvář mu zbarvila nachem,

zradivši tajemství srdce, a tolikrát bezděčně ruka
napsala milené jméno! On chystá své nevěstě dary,
vybírání šperky (jsou krásné, leč Marie leskem je předčí),
všechno, co nosila kdysi i Livie, hodna vši úcty,
a co nosily hrdě i manželky císařů božských.

Čekáním ztrápen on na dlouhý průtah si stěžuje, zdá se,
dny že se vlekou a měsíc že zastavil liknavý oběh.

Právě tak dívčina skýrská, jež neznala dosud ten úskok,
mladého Achilla nítla k lásce, když bojovné ruce
učila příst a růžovým prstem pak splétala vlasy
mladíka z Thessalie, jichž brzy se zděsila Trója.

Takhle sám u sebe teskní: „Jak dlouho bude as váhat
ctihodný tehán, než splní mou touhu? Proč odkládá
sňatek,

který sám smluvil, proč odmítá dát, oč cudně ho prosím?
Já jsem nehledal krásu snad podle maleb a kreseb
po zvyku zhýralých vládců, co u nich putuje obraz
od domu k domu jak kuplíř, by zvěstoval půvaby dívky,
ani jsem nesvěřil nejistým listům ten obtížný výběr,
nechtěl jsem naslepo volit si lásku po různých domech.
Nechci přec narychlo urvat, co sňatkem získal už jiný—
vždyť je to dívka, kterou už dávno mi otcovský příkaz
jakožto nevěstu svěřil: má stejného děda, je se mnou
spřízněna matčinou krví. Já odložil pýchu a stal se
pokorný nápadník ze mne; a proto já z příbytků božských
s prosbou jsem velmože vyslal, co první v právech jsou
po mně.

Přiznávám, Stilichone, já nežádal málo, však právem
jakožto císař, jenž synem je onoho císaře, který
učinil tebe svým zetěm, když dal ti bratrovu dceru,
jemuž tak Marii dlužíš. Mně splat' dluh povinný otcí,
dvoru vrať ty, co mu patří! — Snad matku lze obměkčit
snáze:

ty, mým zplozená strýcem, já jehož jména jsem dědic,
vznešená ozdobo Ebra, té řeky s pádícím tokem,
rodem má sestro, svým citem však matko, já svěřen byl
tobě,

ve tvém jsem vyrostl klíně jak docela maličké děcko —
život mi Flaccilla dala, mou matkou však ty spíše bylas.
Pročpak trháš ta pouta a schovanci nechceš dát dceru?
Nadejde vůbec ten žádoucí den? A dočkám se jednou
svatební noci?“

Tak lká a ve své trýzni se těší.

Zasmál se Amor, k své milostné matce hned letí s tou
zprávou
přes moře, ze všech sil on mává honosně křídly.

Iónské pobřeží Kypru tu stíní vrch vysoký, srázný,
pro lidi neschůdný zcela; ten na Faros, Próteův ostrov,
na sedm ramen Nilu se seshora dívá. Tu horu
nemají odvahu pokrývat mrazy svým bělostným sněhem,
větry se bojí ji šlehat a mraky jí nablízku stanout.
Venuši patří a rozkošem jejím. Tam drsná část roku
nemívá místa a věčně tu vládne jen laskavé jaro.
Horské temeno přechází v pole; kol planiny běží
ohrada zlatá a chrání ty nívy žlutavým kovem.
Vulcanus za tyto stavby prý získal si polibky choti —
přesspěřil oddaný manžel ty hradby jí přinesl darem.
Uvnitř vlní se lány: jich netknou se rolníků ruce,
Zefyr jen o ně se stará, a přece jsou ve věčném květu;
je tam i stinný lesík, kam žádný zpěvný pták nesmí
dříve, než bohyně sama svým soudem hlas jeho schválí:
líbí se — větve mu patří, však ne-li, pak odejít musí.
Listoví pro lásku žije a všechny ty blažené stromy
mají svůj milostný čas. Tak palmy se navzájem chýlí,
aby se spjaly, a topol tu nárazem topolu vzdychá,

platan vstříe platanu šumí a s olší šeptá si olše.

Prameny dva tu pospolu plynou — z nich jeden je
sladký,
druhý pak hořký, a jed se mísí v nich s příchutí medu;
pověst praví, že tady si hotoví Amor své střely.
Na břehu s toulci šípů tu skotačí nesčetní bratři
blízcímu věkem, též podobní v tváři, rod Amorků něžný.
Nymfy je zrodily, Cupido ale je jediným synem
Venuše zlaté; on ovládá lukem jak nebe, tak hvězdy,
rovněž i přemocné krále sám za hodny mívá své střely —
Amorci míří jen na prostý lid. Jsou další tu božstva:
přebývá tady Bujnost, jež prosta je každého pouta,
bohyně Hněvu (ji pohnout lze snadno), a ovlhlé vínem
Bdění i prostinké Slzy i Pobleďlost milenců krásná,
Smělost, jež při prvních záletech váhá, pak Obavy, které
zábavu poskytnout mohou, dál Rozkoš, jež jistoty nezná;
proradné Přísahy lásky se vznášejí v lehounkém vánku.
Chmurné Stáří z těch hájů však vzdálila svévolná Mladost
s hrdě vztyčenou šjíjí.

Tam v povzdálí Venušin palác
míhá se třpytivou září a zeleným odleskem lesů.
Ze zlata postavil Vulkán i jej a z kamenů vzácných,
k hodnotě přidal svůj um a smaragdovou tu klenbu
podepřel sloupy, jež tesal si ze skály ametystové.
Z berylu tyčí se zdi a prahy jsou z jaspisů hladkých,
na zemi, nevnímán ani, je achát při chůzi šlapán.
Uprostřed zahrada žírná a s vonnou půdou, jež skýtá
aromat sklizeň. Zraje zde ve spoustách amomum sladké,
tu zase kasie, bují též panchajské skořice druhy,
proutí se halí listím, jak roste zavhlý zázvor,
z dřeviny liknavý balzám si potnou proráží stružku.

Tady se Amor spustil, když vykonal dalekou cestu
na svých křídlech a vstupuje hbitým a radostným krokem.

Venuše spočívá právě v svém jasně zářícím trůně,
češe si dlouhé vlasy; jí po boku zprava i zleva
stojí Charitky božské: ta první jí svažuje téměř
prškou nektaru, druhá jí hřebenem ze slonoviny
složitou pěšinku vede a třetí pak vrkoče různé
zaplétá vzadu a kadeře dělí jí v patřičné proudy —
při vši té péči část nechala stranou (ta chybička ale
lépe jí sluší). A božské té tváři tu nechybí ani
zrcadla soud: síň celá tu obráží podobu její,
všude je, kam se jen dívá. Pak drobnosti zkoumá a sama
schválně svůj vzhled. Vtom uvidí stín — syn Amor k ní
přišel.

Přivine vzpurného hocha k svým božsky vonícím nadržům,
ptá se ho: „Proč jsi tak vesel, ty nezbedo? Jaképak pracné
bitvy jsi sváděl? Kdo padl tvou střelou? Či zase jsi přiměl
Jova, vladaře hromu, by s kravkami v Sídonu bučel?
Či jsi chtěl potrápít Foiba, či opět jsi Selénu lákal
do sluje pastýřské vejít? Vždyť vypadáš, jako bys zdolal
mocné a veliké božstvo.“

On radost má z polibků jejích,
odpoví: „Raduj se, matko, já nesmírné vítězství dobyl,
neboť samotný císař už v srdci svém cítí mou střelu.
Marii znáš i jejího otce — toť vůdce, jenž zbraní
Gallii chrání i s italskou zemí, a není ti skryta
Sereny výtečná pověst. Jen pospěš, splň královské tužby,
zpečet ten sňatek!“ — Tu pustí ctná Venuše z objetí syna,
ve spěchu váže si vlasy a pozvedá splývavou řízu,
pásem se ozdobí, z něhož moc milostná vždýcky jí proudí,
pásem, jímž chlácholí toky, vpřed hnané přílišným deštěm,
do klidu uvádí moře i větry a hněvivé blesky.
Stanula na břehu moře a k malým svým chovancům praví:
„Poslyšte, hoši, kdo z vás, až vnoří se v průzračné
vlny,

rychlého Tritóna vyzve, ať po širém moři mě spěšně zaveze k cíli? Tak vhod mi věru už nepřijde nikdy! Sňatek, za kterým spěchám, je posvátný. Pátrejte všichni čiperně — ať už zvučí svou lasturou v libyjském moři, nebo ať brázdí kdes egejské vody. Kdo z vás mi ho najde, kdo mi ho přivede, tomu dám odměnou zlacený toulec.“

Řekla — ten dav se rozběhne hned a zvědově

v moři

jali se hledat. Sám Tritón plul vlnami v karpatském moři, hnal se tam za Kýmothou — však nymfa se na odpor staví. Bojí se prudkosti jeho a před jeho stíháním přehá, pevnému objetí paží vždy unikne, od vody vlhká. Amorek, který to zjistil, hned vykřikl: „Hej, vaše spády v hlubokém moři se nemohou ukrýt! Jen seber se pěkně, naši paní máš odvézt. A odměnou — nikoli nízkou — bude ti povolnost nymfy, jež nyní ještě se zdráhá. Za tuto odměnu pojď!“ Tu napůl zvířecí božstvo z prohlubně vyrazí divě a z ramenou vlnité vlasy splývají; tudy, kde rybí to tělo je spojeno s mužským, vedou ježaté stopy, jež tvoří dvojklanné růžky. Třikrát se rozmáchl pohybem hrudi a čtvrtým již brázdil mělčiny Kypru. Pak netvor, když stínem chtěl bohyni zakrýt,

stočí se v oblouk a záda, jež kryjí lastury drsné, vytvoří polštářky z nachu; tam opřena o tuto výduť Venuše pluje a moře se dotýká bělostných nohou. Na křídlech letí též Amorci za ní jak přehojný průvod, jehož rejem se čeří ta poklidná hladina. Věnce celičký palác Neptunův zdobí. Tu Kadmova dcera tančí, Leukothoé, a Palaimón delfína řídí na uzdě z růží, kmet Néreus zas do květů fialek klade chaluhy, Glaukos si věncí své šediny nesmrtným býlím. Slyšet je šum, jak blíží se hladinou Nérea dcery:

vezou je zvířata různá (tak tuto — je vespuďou rybou — drží na vlnách tartéský tygr, ta obluda mořská, jinou zas urputný beran, vln egejských postrach, jenž
čelem

koráby ničí, a jiná se vznáší zas na modré lvici, další unáší zelený býček, jež objala nymfa); všechny jak o závod chtějí dát snoubencům dary: pás
nesla

Kýmothoé a Galateia zas přívěsek vzácný, Psamaté diadém opět, v němž vetkány těžké jsou perly (v hlubinách Rudého moře je sbírala vlastní svou rukou). Rychle se potápí Dótó a natrhá korály rudé: bylo to proutí, když do tůně vešla, když vystoupí z vody, drahokam vznikne.

Nymf nahých kol Venuše shlukne se
zástup,

který jí k pochvale tleská a provází těmito slovy: „Prosíme, naše dary, ty ozdoby, Marii předej, královně, královno naše! Jí řekni, že takové nikdy nemohla získat Thetis ni sesterská Amfitrité při sňatku s vladařem naším. Ať pocítí oddanost vodstev, pozná, že moře jí slouží, ta panna, jíž Stilicho otcem. Často k vítězství vezly jsme jeho válečné loďstvo, když s ním po našich vodách plul pomstít zdeptané Řecko.“

Tritón zpěněnou hrudí již přirazil k ligurským
břehům,

po vodní hladině rozvinul oblouk svých znavených údů. Venuše hned se do výšky vznesla a k Milánu letí od Gallů založenému, jenž nese ve znaku rouno svině, porostlé vlnou. Ten příchod zažene mraky na ústup, v čistém severním větru se zaskvějí Alpy. Neumí projevít voják své radosti důvod, však přec se raduje; Martovy vlajky se začnou zardívat květy,

náhle vypučí listí a v kopích se probudí život.

Sobě oddaný zástup pak Venuše osloví takto:

„Marta, druhové moji, mi na chvíli podržte stranou,
aby se vyprázdnil palác jen pro mne. Pryč s výzbrojí
lesklou,

plnou vši hrůzy, a pochvy ať ukryjí hroziící meče!

Stůjtež, korouhve — bojovní orli i strašliví draci,
tenhle ten tábor ať dnes smí podléhat znamení mému!

Místo trubky ať zaznějí flétny, zvuk lyry tak něžný,
sváteční, namísto hlaholu polnic. I při hlídkách muži
hodovat mají, a číše ať pění se uprostřed zbraní.

Vznešenost králů ať odloží pýchu, jež nahání hrůzu,
vládce ať nezhrdne spojením s lidem a v jednotu sloučí
dav i velmože přední. Ať radosti povolí uzdu,
nikdo se nemá stydět i přísným zákonům smát se.

K slavnosti, Hyméne, pochodně zvol si, vy, Grácie,
květy,

ty pak, Svornosti božstvo, už spletej podvojně vínky!

Moji průvodci s křídly, vy svoje rozdělte družstvo,
spěchejte, kdekoli bude vás třeba, a leností žádnou
zmocí se nedejte! Jedni ať noci, jež záhy se snese,
postupně svítily zažhnou a zavěsí přechytné lampy.

Vy zase pospěšte veřeje lesklé mi ověnit myrtou,
další nektaru proudem ať komnaty z kropí, a také
kadidlo z arabských hájů nechť páli se v posvátném ohni.

Vy pak prostřete hedvábné látky, ty šafránem žluté,
z Číny, a koberce z foinické země zde na zemi stelte,
další pak nakonec připravte lůžko svým dovedným umem:
postavte z tkaniny s kamením drahým a ze sloupů

pestrých
baldachýn, jaký sám Pelops v své bohaté Lýdii neměl,
jaký ze stinné révy a z kořisti, odňaté Indům
nemohly mainady ani kdys zbudovat Bakchovi svému.

Tam též snášejte kořist, již předkové nabyli v bojích:
to, co vladařův děd kdys porážkou Maurů a Sasů,
hrozný válečník, ženichův otec, co se Stilichonem
získal z nesčetných válek, a vše, co jim Arméni dali,
gelónští Skythové rovněž, co přinesla Meroé, ostrov,
oblitý prameny Nilu, kde lid nosí ve vlasech šípy,
to, co z tigridských břehů tam v Persii poslali Médští,
když se Parthové kořili Římu a prosili o mír.
Hojnou královskou slávou těch barbarských pokladů ať se
tyčí manželské lože; v síň všechny ty trofeje sneste!“

Promluví takto a spěje v dům nevěstin, aniž to někdo
tušil. Však Marie tam nic prozatím o sňatek nedbá,
neví, že svatba se chystá, a těší se hovorem s matkou
vznešenou, jejím mravům se učí, a bere si od ní
dávné cudnosti ctihodný příklad a rozvíjí pilně
— matka ji vede i v tom — též svitky knih římských

i řeckých
s verši, jež zpíval sám Homér, kmet slavný, či Orfeus
thrácký,

anebo básnířka Sapphó, jež skládala k lesbické loutně
(tak učí Dianu Látó, tak ve své jeskyni něžně
vštěpuje Mnemosyné svou nauku Thálii tiché);
zdáli tu přibývá jasu, hned obklopí lahodná záře
užaslý dům, a kadeří líbezná vůně se šíří.

Božský Venušín zjev vtom zazářil — zázrak je splněn.

Bohyně v úžasu stojí: hned diví se dívčině tváři,
hned zase rusé matce a sněžnému úbělu hlavy.
Rostoucí luně se podobá první a úplňku druhá.
Jako když roste maličký vavřík kdes pod svěžím stromem
mateřským, a již v mládí tak dobrou záruku dává
silných větví a listí, jež vyraší v budoucnu jednou,
nebo jak v paestských lánech když skvěje se na jednom
stvolu

dvojice růží, z nichž jedna, jež uzrála štědrostí času,
sycena jarní rosou se do šíře rozvíjí, druhá,
v poupěti skryta, chrání si před sluncem něžné své lístky.

Venuše snesla se dolů a lichotně Marii zdraví:

„Vznešená, buď nám zdráva, ty zrozená Serenou
hvězdnou!

Dcerou jsi velikých králů a krále budeš též rodit.

Pro tebe Kypr i sídlo své v Pafu jsem nechala v dáli,
pro tebe ráda jsem snesla tu obrovskou námahu, tolik
moře jsem přeplula, abys ty neměla v budoucnu, bez poct,
strádat jen ve skromném domě a aby naplano v srdci
neživil Honorius tu lásku vždy oddalovanou.

Úděl určený rodem již přijmi a diadém vezmi,
abys jej předala synům a opět do toho sídla,
odkud vzešla tvá matka, se navrát — ne však jen proto,
že tě k císařům pojí to pokrevní pouto: i kdybyš
cizí jim byla, tys jistě trůn získala pro svoji krásu!
Kterápak tvář se hodí víc k žezlu, či výraz víc pro dvůr?
Ustoupí růže tvým rtům, tvá šíje je bělejší jíní,
vlasy máš žlutší než šafrán a jasnější oči než oheň.

S jakým půvabem stezka ti dělí obočí stinné,
lehce uprostřed spjaté! Tvůj ruměnc v plné je shodě
s ostatní krásou, tvář bělostnou neruší, půvabné prsty
samotné Jitřenky předčíš i ramena Artemidina.
Dokonce nad svou matkou již vynikáš. Mohl-li Bakchus
jako milenec zdobit kdys svatební čelenkou nebe,
jak to, že krásnější dívku teď souhvězdí nevěnní ještě?
Bootés zamýšlí již z hvězd uvít pro tebe věnec,
nebe se chystá zrodit už Marii souhvězdí k počtě.
Jdi tedy, zasnub se s mužem, jenž hoden je toho, s ním
sdílej

břímě světové říše! Pak bude tě uctívat Dunaj,
všechny národy budou tvé jméno velebit. Bude

Rýn i Labe ti sloužit, ty Sugambrů královnou budeš.
K čemu mám jmenovat početné kmeny a odlehlé kouty
afrických břehů? Vždyť stejně ty celému světu jsi dána!“

Rekla, a šperky, které jí před chvílí Nérea dcery
s jáсотem daly, jí na hrdlo klade i na třpytné údy.
Sama jí v účes pak jehlici vetkne a podkasá oděv,
sama též na dívčí vlasy jí upraví svatební závoj.
Před domem hlučí už průvod a leskne se posvátný kočár,
který má nevěstu odvézt. Sám císař už prahne a touží
vyjít jí vstříc a čeká, kdy zapadne pomalé slunce.
Nejinak šlechtný oř, když poprvé vzruší ho závan
vášně, pobíhá farsalskou plání, svou ozdobnou hřívou
na šíji klenuté třese a s nozdrami rozohněnými,
s úsilným řeháním touží jít k bystřinám důvěrně známým.
Chovatel potěchu má z té bujné naděje stáda,
nad krásou mužného druhu se raduje celý ten houfec.

Mezitím vojáci složili zbraně a v oděvu bílém
s jáсотem obklopí dívčina otce: tu předáci všichni,
všichni vojáci sypou déšť květů na svého vůdce,
zecla ho zahalí mračnem těch nachových okvětních lístků.
Na hlavách s věnečky z myrty a z vavřínu takto jej slaví:

„Blažený otče, ať bydlíš zde na nebi v olympském sídle,
nebo snad v Élysiu, v tom údolí blažených duší,
pohled, zde Stilicho splnil svůj slib, jímž tobě byl vázán.
K vítané výměně dochází nyní, už splácí se původ,
Stilicho sňatkem již oplácí sňatek a zpět dává synu,
to, co od otce dostal. Ty, božský, nebudeš nikdy
litovat volby zetě, máš nejvyšší synovskou vděčnost.
Hoden je odkazu tvého, byl hoden, abys mu svěřil
ty, tak veliký císař, své drahé i otěže vlády.

Vyprávět bychom mohli i o bojích v balkánských
horách,
o bitvách, které svým krvavým dýmem zbarvily Strýmón,

o slávě jeho meče i o síle, kterou jak bleskem nepřítel padá — leč Hymén nám brání. My zpíváme nyní o tom, co vhodné je líčit. Zná zákon a právo snad někdo lépe? Je moudřejší někdo? Vždyť to, co je v rozbroji
vždycky,

u tebe v souladu je: duch se silou, udatnost s vtípem.

Kdo se ti zevnějškem rovná? Kdo římské nejvyšší poety umí tak nosit? Čí hrud' ty obrovské starosti zvládne?

Kdekoli v davu se postavit můžeš, kdo spatří tě, zvolá: „Tohle je Stilicho!“ Moc svou vznešenou tvářností sama o sobě svědčí, v tom projev je její, ne v prudkosti řeči, v hledané hrdosti chůze či ve zpupném držení těla.

Po čem snad jiní tak prahnou, co snaží se předstírat,
to je

vrozeno povaze tvé. Tak čest i spanilá přísnost mravů vyniká v tobě, a šediny příchodem spěšným zvětšují ještě i ctihodnost rysů. Ač se stářím vážnost, s mládím se spojuje síla — ten věk je údělem různý —, svými vlastními čestnými znaky tě obojí věnčí, Osud tvá osobnost zdobí. Tvé zbraně neškodí, neznáš meče, ztřísněné krví, jež vytryskla občanům z hrdel. Nebudíš nenávist hrůzou, tvá obliba nepouští z uzdy kázeň. Stejnou lásku a stejný cítíme respekt.

I v naší úctě je oddanost k tobě, ty přespravedlivý zákonů dárci a oddaný strážce tak skvělého míru, nejlepší ze všech vůdců, ty z otců všech nejblazeštější! Přiznáme: více my všichni, my více jsme císaři vděční, zetěm že tobě se stal, jenž neznáš porážku. S vínkem přidej se k našemu reji, mez překroč, jež dělí tě od nás. Za to pak Eucharius, tvůj syn, ať překoná otce, Thermantia ať sličná též oslaví podobný sňatek, za to ať Marii v lůně syn roste a v purpuru zrozen potomek Honoriův pak počine v dědově klíně!“

Chvála Sereny

Řekni mi, Kalliopo, proč oddaluješ tak dlouho ozdobit posvátným věncem, jak zaslouží, Serenu krásnou? Máš to snad za skrovný dar, když, královna, ozdobiš květy královně vlasy, ten účes, jenž obvykle v lesku se zdvíhá převzácných indických perel? Však toliko květy, jež
mrazem

nemůže severák spálit ni Sirius sežhnout¹ svou výhni, květy, jež trvale září a skvějí se půvabem jara, živé perméským proudem i pramenem Aganippiným: na nich přepilné včely se pasou, pel snášejí z lučin, a tak budoucím věkům med chystají pod Helikónem.

Či snad mocněji vznítit i jiné básníky vzor všech nádherných vlastností žen? Vždyť thessalská Alkéstis
cudná

na smrt šla dobrovolně a zemřela za svého chotě, neodmítla svá léta dát manželé, aby žil dále, jak se to vypráví v Řecku. A v latinských písních zas žije Tanaquil osudů znalá. A Cloelia vrací se přes proud Tiberu; po téže řece pak na laně spleteném z dívčích vlasů Claudia vleče zas Kybelu vzpírající se.

O co se jiného snaží sám Homér, kmet vznešený,
v celém průběhu proslulé básně? Proč vyzbrojil Charybdu vírem? Skyllu proč zobrazil se psy? Proč s pohárem Kirku? Proč
útěk před jícnem Antifatovým? Zpěv Sirén kouzelný, před
nímž

unikl koráb jen proto, že lodníkům ucpány uši? Proč byl oslepen Kyklóps? Proč Odysseus Kalypsou
zhrdl?

K oslavě Pénélopině, jen pro její cudnost se chystá

tato mohutná scéna. Též útrapy na zemi, v moři,
tolikéž strašlivých let jak v bojích, tak na vlnách svědčí
o věrném manželství tomto. Ať šťastnou je Claudia zvána
svědectvím bohyně samé, ať prokáže počestný život
božstvem, loď průtahů zbaví a nařčení manželskou
cudnost;

Pénélopé ať šálí své běsnící ženichy, ať je
odráží tím, že v noci zas rubáš Láertův pára:
se slávou Sereny božské se přece jen nemohou měřit!

I když vznešený původ jim otvírá k veškeré chvále
brány, a projevy všechny jsou důkazem vzácného rodu,
která je vzácnější krev, kde původ je ušlechtlejší,
nežli je královský rod? Dům prostý je nemohl vydat,
nemohl příbytek skrovný tak proslulé jméno kdy pojmut.
Zvyšuje císař, tvůj strýc, tvou vznešenost, jakož i děd
tvůj,

hrdina proslulý v boji, jenž zanesl na britské moře
válečné prapory naše a přemohl gaetulské zbraně.
Scipionů rod slavný ať mlčením Cornelia
mine a méně se pyšní vším bohatstvím z afrických výprav;
po předcích vítězný vavřín ty ze dvou oblastí neseš:
jednak z Kaledonie a jednak tě otcové zdobí
kořistí z afrických krajů. Vždyť ještě se řízení světa
neujaltento váš dům, když ke šťastným paprskům hvězd tě
Lucina vedla. Rod jejich až po tvém zrození získal
slávu, Sereno vzácná, ty největší slávo všech věků!

Může patričnou chválu vzdát, Hispánie, tvým zemím
lidský jen hlas? Svým mořem vůz sluneční nejdříve smáčí
Indie; ty pak, když zapadne slunce, zas koupáš v svém moři
znavené Foibovy koně a hvězdy v něm ukládáš k spánku.
Bohatá koňmi i plody, jsi vzácná i kovy a též jsi
kolébkou laskavých vládců; jsou věky ti vázány díkem
za Trajána — z tvých zdrojů rod Aeliů vytryskl rovněž.

Odtud byl nejdříve otec a mladí dva císaři, bratři.
Neboť ostatní kmeny, jež smlouvou Řím do svazku přijal,
anebo zbraněmi dobyl, se k různému užítku hodí
pro říši: plodiny římské a egyptské obilí zas je
určeno k výživě vojska; zem gallská nám dodává sílu
válečnou, illyrské kraje zas dávají oddíly jezdců:
avšak jen hispánská zem nám Římanům přinesla novou
hodnotu: císaře slavné! Vždyť peníze, obilí, vojsko
odevšad, ze všech krajů k nám přichází, ona však rodí
muže, co nad světem vládnou. Jí nestačí ale se pyšnit
toliko zdatností mužů — i pro ženy žádá si stejné
vítězství. Pro skvělou soutěž těch obou pohlaví dala
Flaccillu, Marii světu, a nadto i Serenu krásnou.

Při tvém zrození prý i Tagus bohatý zlatem
rozlil se po žírných nivách. Kraj gallaecký půvabem květů
smál se, a Turia skvělá, již na březích zářily růže,
ovcím zbarvila vlnu svým vlněním v nachové rouno.
Oceán u Kantaberů zas na břehy sousední vrhal
perly a průkopy v horách již nebloudil pobledlý Astur;
o slavných narozeninách též na povrch od sebe samy
žily chrlily zlato, a ze slují podpyrenejských
sváděly říční víly proud kamenů se žhoucím leskem;
Najady mořské, jež pluly zpět do moře s odlivem, opět
mířily do vzdutých řek, ven vystoupily na břeh a zjevně
jásotem slavily ji jak vládkyni, písněmi svými
věštily budoucí sňatek. A maličký Stilicho zatím
vyrůstal v končinách jiných, tam žil a nevěděl, že mu
dávno je souzena choť. Tam v dalekém, odlehlem světě
chystal se svazek dvou srdcí s tak významným osudem
obou.

Nebyla smrtelné chůvě však svěřena o tebe péče:
víly ti dávaly nejdřív pít z prsů v náruči vonné,
zblízka tří Charitek nahých dech na tebe vanul, a ty tě

učily mluvit. A kde ses ty batolila pak v trávě,
všude zářily růže a bělostné lilie rostly.
A když laskavý spánek ti uzavřel znavené oči,
fialky vstávaly v nachu a lůžko ti chystaly z květin —
jaro tak zobrazovalo tvé budoucí královské lůžko.
Velká ta znamení věštná se matka však neodvážila
projevit, v naději plaché je skrývala, i když ty tajné
přísliby úspěchů znala. A Honorius, tvůj otec,
často tě v náručí nosil; a kdykoli Theodosius,
kníže, však dosud ne vladař, dům bratrův navštívit přišel,
vroucně tě líbal a radosti pln tě do svého domu
odnášel. V něžném nářku se obrátíš k matce a ptáš se:
„*Tenhle* tu poroučí stále? Proč *on* mě z vlastního mého
domova odnáší?“ Byla v tom omylu bezděčná věštba,
neboť v něm dětská ústa si věstila královskou hodnost.

Když potom otec tvůj zemřel, tu za vlastní dceru tě
přijal
vznešený strýc a skýtal v tak velikém bolu tvé duši
útěchu — miloval víc tu dceru po mrtvém bratru,
než kdyby sám jí byl otcem. Ba ani dva Lédiny syny
nemohla vzájemná láska a oddanost vroucněji poutat.
Dal pak bratrovo jméno i svému vlastnímu synu,
aby, když o bratra přišel, sám získal si tak jeho obraz.
Když pak byl konečně zvolen sám ujmout se otěží vlády,
nedal se projevy lásky on strhnout ni k vlastním svým
dětem,
dokavad k východním břehům si nepozval z hispánské
země,
Sereny, tebe a rovněž tvou oddanou sestru. Vy pak se
loučíte s pobřežím Tagu, zpět necháte západní sídla,
na východ kvapíte k nám, k těm městům, jež východu
slouží.

Kráčejí obě ty dívky, jež po bratru zbyly. Zde starší

přichází Thermantia a Serena tady, z nich mladší,
obě nevdané dosud; jim pod jařmo bohyně lásky
doposud bělostné šíje bůh Hymenaeus nemohl sklonit.
Oběma v očích tkví plachost, svou tváří půvabnou obě
u mužů vzněcují žár. Tak Diana, Létina dcera,
s Minervou zrozenou Jovem, se nesou, když náhodou kráčí
k strýci, jenž nad mořem vládne; hned ustoupí zpěněné
vlny
z úcty k těm božským pannám, když vcházejí. Zanechá
žertů
rozverná Galatea, ni Tritón se neopovázá
Kýmothoy se dotknout, ten nestoudník. Celému moři
ukládá přísně se chovat sám stud. V té chvíli i Próteus
brání v nestoudném styku všem obludám mořským. Tak
dcery

vladaře Honoria jak vznešené bohyně tehdy
vstoupily v královský palác, když spěchaly navštívit
strýce.

Objal s otcovskou láskou sic obě ty panny, však tobě,
Sereny, najevo dal (a právem!) cit vroucnější, hlubší.
Kdykoli starosti o stát ho tížily, nebo se vracel
rozhořčen příliš a kypěl pak planoucím hněvem, když otci
synové na oči nešli a Flaccilla sama se bála
manžela rozezleného, jen ty jsi ho uklidnit mohla
v nedobré náladě jeho a zkonejšit vlídnými slovy;
na tvém hovoru tkvěl a sdílel ti tajnosti srdce.

Úcty pradávných žen se dostalo dívčím tvým létům.
Homér srovnávat může spíš s Dianou tebe než dceru
Alkinoovu, jež roucha šla po břehu prostírat, a pak
s družkami v radostném tanci míč zlacený hodila, čímž se
vydělil Odysseus ze sna, když v listí se po ztroskotání
uložil k spánku a náhle v tom leknutí vylezl z něho.

Pěstilas činnost Múz a v oblíbě měla jsi verše

básníků dávných; tys četla, co Homéros napsal, co Vergil,
Helenu odsuzovalas a káralas Didonu. Zato
podlehne cudná mysl vždy příkladům ušlechtilejším:
za chotěm, který míří již ke Stínům podsvětním, spěchá
Láodameia, a za svým mužem se v plameny vrhne
Euadne Kapaneova — s ním společně smísí svůj popel.
Z cudnosti nalehla na meč i Lucretia, choť přísna:
a že se probodla sama, tím dosvědčí tyranův zločin;
národ, jenž po právu truchlí, tím vznítí a ozbrojí k boji,
vyžene Tarquinia a věčnou má paměť, že klesla,
a tak pomstila cudnost i svobodu jedinou smrtí.
K takovým příběhům lneš a s nemenší zdatností čteš je,
avšak tvůj osud je lepší...

Tvá léta, již ke sňatku vhodná,
dělají vladaři starost a vzrušují nejistým přáním
palác, komu as osud tak nádherné manželství chystá.

Na stránkách básnických děl řeč o dávných kráľích je,
kteří

ženichům nutili zápas, však za tvrdých podmínek, aby
sňatek si vykupovali vždy za cenu nejisté smrti;
mívali radost, ti krutí, jak o jejich dcery se muži
derou i za cenu zkázy. Jak oběť unikl v Píse
Pelops na mořských ořích, když u vozu Oinomaova
uvolnil Myrtilos zrádný dřív zkolník v nápravě. Zdržel
Hippomenés pln strachu jen zlatým jablkem v běhu
přerýchlou Atalantu, jež s oštěpem za ním se hnala.
Oineus z vysokých hradeb se díval, jak Héraklés vedl
zápasy s říčním bohem, v nichž odměnou námahy byla
Déianeira, když vtom rek Héraklés jakožto vítěz
udýchán jásal, však Achelóos šel smrtelně bledý
z bojiště; zděšené nymfy mu rány pak obvazovaly;
zraněna zlomeným rohem i řeka pak sinala hrůzou.
Tebe však jablkem zlatým ni porážkou boha si za choť

Stilicho nezískal — tehána lstným vozem neklamal: císař
sám ho za chotě uznal. Muž zářící v rozličné zbroji
dostal tak zdatností svou to nádherné královské věno.

Častokrát za činy v boji sbor vůdců udílí věnce:
koruna hradební zdobí z nich jednoho, druhého listí
dubové, lodní věnec má ten, kdo přemůže loďstvo.
Jediný Stilicho však si vysloužil zásrubní věnec
od švagra jakožto dík, tu válečnou odměnu zvláštní.

Podobně o Thermantii strýc projevil starost — i ona
vdala se za vojevůdce. Však přece jen osud tvé sestry
za tebou v pozadí je. Vždyť řízením jiného božstva
bohyně Blaha ti pochodeň zažhla. A k velikým počtám
sňatek tvůj příčinou byl. Tvůj choť byl pověřen nejdřív
výběrem jezdeckých koní, jež z plemene kappadockého
zrodily fryžské klisny, co spásaly argejskou trávu,
pro vzácné knížecí stáje. Pak pěším i námořním šikům
velel a každý rozkaz tak důkladně plnil, že císař,
jakkoli po zásluze vždy velikou odměnu dal mu,
větší mu zůstával dlužen. Když vyvstaly válečné mraky,
viděl bys, kterak se jemu, ač mladšímu hodností, léty,
podřídil velitel každý, ať jezdců, ať pěších, byt starší,
vedení celého vojska že bez výhrad svěřili jemu.

K hodnosti úcta i k věku však nebyla překážkou

starším
poslouchat mladšího rozkaz. Když slabý vál vítr a mořská
hladina poklidná byla, přál každý si kormidlo řídit;
ale když bouřlivý vítr se od jihu zvedl a vlny
bily pak do obou boků, tu lodníci beze všech sporů
přiznali, že se bojí a s důvěrou v jistější ruku
společným úsilím všech z té bouře pak vyvázli. Stejně
Stilicho jediný byl, když vypukla zuřivá válka
thrácká, za velitele v ní zvolen, když všichni mu svorně
ustoupili. Tu jak soudce on skutečným původcem shledal

strach. Když o blaho šlo, svou ctižádost překonal rychle, bezmocně ležela závist, vždyť hrůza ji zahrnala zcela.

Jak se ti tenkrát chvěly zlou obavou údy, jak hojným proudem ti kanuly slzy, když polnice volala k hrozným bitvám a vlhkým zrakem tys ve tvář mu hleděla s přáním, aby se navrátil zas a zpod přílby hroživé ještě manželu ozbrojenému jsi v rychlosti polibky kradla! Jaká to byla zas radost, když nakonec vítězně zazněl roh a do božských paží hrud' pokrytou kovem jsi tiskla, a pak ve sladkém klidu té posvátné noci jsi chotě vyvádla zachráněného, ať vypráví průběh všech bitev!

Nikdy, dokud byl v boji, sis nezdobila své lesklé kadeře, také šperky ses nekrášlila jak dříve, bohům a modlitbám žilas a pokorně chvostem svých

vlasů

stírala zem. Též půvab své krásy tys zanedbávala, ten se měl vrátit až s mužem. Ač ochabla o půvab péče, nevadla nečinně láska; ta moudře, jak možno je ženě, hledala válečnou slávu. Vždyť zatímco bojoval manžel s odpůrci, bdělým zrakem ty všechno jsi prozkoumávala, aby se zběsilá závist, jež nepřije zásluhám, stále nemstila na nepřítomném, neb záští vždy nespravedlivé, anebo zrada, jež tajně si ukryje zbraně a číhá, aby pak škodila domu. Tys bedlivě kdysi, když snoval Rufinus zločin a hledal i všemožné prostředky, aby zahubil vojevůdce a s Gety pak spíkl se proti vojsku, tys vypátrala ty ztajené spády a v strachu manželka vyrozuměla jak posly, tak psanými listy.

Dopis Sereně

Před sňatkem Orfeovým když pochodně plály a Hymén po thráckých nivách a polích šířil svůj slavnostní zpěv,

přela se po lesích zvěř a nádherně zbarvení ptáci, jaký by svému pěvci přinesli příhodný dar: jeskyni na mysli měli, kde častokrát ozvučné skály skýtalý obdivuhodné hlediště pro sladký zpěv. Hle, tu z kavkazských vrchů rys přináší nádherný křišťál, jestřábi spoustu zlata z nejzazších severských hor, holubi vzlétli a tajně sem z palouků Afrodítiných přinesli věnce, kde růže vpleteny ke květům z niv, labuť od řeky Pádu, kde domov má, přinesla jantar — z větví vznešených sester odloupla vzácný ten dar —, jestřábi od Nilu letí, když skončili s Pygmaji zápas, nesou v zobáčích perly, Rudého moře to skvost, z dálného východu letí i Fénix, pták žijící věčně, který v zahnutých spárech převzácnou skořici měl. Z ptáků a zvěře nebyl tvor jediný, který by upřel přinést záslužné lyře svatební dárek, svůj dluh. Pečlivá Kalliopé svou snachu zdobila tehdy poklady svého sídla — všemi, co Helikón měl. Rodička pozvala nadto i vládkyni hvězdného nebe, aby Orfeův sňatek z Olympu oslavit šla. Nezhrdla královna bohů buď pro úctu ke Kalliopeji, nebo že k božskému pěvci cítila náklonnost svou za to, že tolikrát zpěvem vzdal jejím oltářům úctu, když svým líbezným hlasem o božské Junoně pěl, nebo když opěval boj, v němž potřel choť ve výši hřmící obry a v Enkeladovi přemohl odpor a vzdor. Proto jim svatební noc svým příchodem zkrášlila Juno, na lůžko posvátné dary vložila pro božský pár,

dary, jež nemohou však být k užitku smrtelných lidí,
 dary, jež toliko bozi smějí k své potřebě mít.
 Thráckému Orfeovi čím byla kdys laskavá Héra,
 můžeš pak na moje přání totéž být, Sereno, ty.
 Čekají na její pokyn jí k službám ochotné hvězdy,
 země i moře se řídí rozkazy u nohou tvých.
 Když jsem já na svatbu zval, já nikdy jsem neslíbil, jak to
 ženiši ve zvyku mají, pastviny plné svých stád,
 nechlubil se, že palmy mi tisíce pahorků kryjí,
 ani že s modravým listím přechytné olivy mám,
 ani že bezpočet srpů mé polnosti znavuje o žních,
 na zlatých trámech že tkví pyšného paláce krov.
 Stačilo pozvání tvé, ó bohyně! Dopis tvůj byl mi
 stády i žírným lánem, vznešeným domem mi byl.
 Vznešené pozvání tvé si získalo tehána i tchyni,
 stín tvého slavného jména zakryl i chudobu mou.
 Copak by nedokázal hlas píšící Sereny, nebo
 království ochranný duch, pro úctu povinnou cit?
 Kéž by mi dopřáno bylo pak v záři a lesku tvé tváře,
 v blízkosti vojsk tvého chotě, zetě kde tvého je trůn,
 slavit ten toužený den! Kéž šťastný purpur mě spojí
 s vámi, kéž v posvátném sboru sevře mě královský
 dvůr!

Tak by mě tatáž ruka, jež napřed mi dopisem dívku
 slíbila, dovedla též šťastně i v manželskou síň.
 Protože hladina moře tak vysoko míří tím přáním,
 brání a ode mne dosud vzdálen je libyjský břeh,
 projev mi, královno, přízeň i v dálce, přej šťastný mi
 návrat,
 radostně přikývni mi nebeským obočím svým!
 Urovnej na souši cestu, dej mírným východním větrům
 vanout a poruč, ať též na moři zavládne klid!

Probinovi

Prosím, jak potrvá ještě to mlčení naše, kdy skončí?
 Kdypak si vítaný dopis navzájem pošleme zas?
 Nutno je říci, že já jsem snad bojácný, nebo ty spíše
 pyšný: jednoho chyba přechází na oba dva.
 Plynul den za dnem a tím, že jeden z nás nechtěl psát
 první,
 k věčným odkladům jen dochází tady i tam.
 Co bych měl dělat? Dřív začít mi zbraňuje ostych a úcta,
 láska však vybízí psát. Láska ať vítězem je!
 „Štěstěna odvážným přeje“ — toť poučka dávného pěvce:
 poslechnu, nebudu váhat mluvit, ač zticha jsi ty.
 Snad budu viněn jak smělý, když zcela se prohřeším, avšak
 budu ušetřen výtky, že jsem tak nevděčný muž.
 Konsulem byls, když já pil poprvé z římského zdroje:
 římský jsem oblekl šat, verše však řecké jsem psal,
 a když jsem začal, tvá hodnost mi věštila znamení dobré:
 za svůj budoucí osud tobě jsem zavázán též.
 Proto se uprosit dej a napiš mi konečně dopis,
 šťasten osudem vlasti buď tedy, Probine, zdrav!

Olybriovi

Co si mám pomyslet o tom, že nikdy mi nepíšeš dopis,
 ani že na můj pozdrav v odpověď nepřijde tvůj?
 Což je tak těžké mi napsat? Jak zběhlá je výmluvnost
 tvoje,
 ať už verš za veršem chrlíš, nebo jak Cicero hřmíš.
 Přízná i Štěstěna přece, že ustoupí pokladům ducha,
 nad statky, bohatstvím vším vítězí výmluvnost úst.
 Nemá snad dopis kdo přinést? Což ustane na chvílku někdy

na cestě Flaminiově v kotoučích zvříený prach?
 Myšlenky proudem když tekou, když je tu, kdo dopis by
 dodal,
 zbývá snad jiný důvod, nežli že pohrdáš mnou?
 Zhrdáš tedy svým pěvcem jak nevěrník (dá-li se věřit),
 chabne tvá oddanost ke mně, děl-li vzdálenost nás.
 Z mysli jsem vypadl ti? Pak slunce v proud Hydaspu
 klesne,

po ránu vyvstane den na nebi západním zas,
 obrátí vody své Nil a zbělá severním jíním,
 přes zákaz proslulý Medvěd vnoří se do mořských vln;
 jestli však, Olybrie, tě náklonnost moje už mrzí,
 že nebyl Orestés věrný, dokážeš jednáním svým.
 Proto již váhání zanech a potěš, i když jsi vzdálen,
 přítele svého a zprávu obšírnou o sobě dej!
 Často, a zrychlenou cestou, tvůj dopis ať pospíchá ke mně,
 aby tu do mých knih, jakož i do srdce vnik'.
 Vergila nezámožného i Caesar svým dopisem poctil;
 nebude k necti tvůj dopis, ani tvé verše. Buď zdrav!

Gennadiovi

Ozdobo italské země, ježž půvabný Rubico hostí,
 ty, jenž na římském foru druhý jsi z řečníků všech,
 řeckému národu známý a rovněž i našemu Nilu,
 ty, jenž jsi v obojí zemi v úřadě vážen a ctěn,
 žádáš ode mne básně, chceš ukojit žaludek lačný?
 Žádné mi nezbyly doma (přátelství svědkem mi buď!),
 neboť jak opustí hnízdo a na křídlech odletí, pustí
 z mysli už domov a nikdy v letu se nevrátí zpět.

Proti Rufinovi

Často jsem v pochybách byl, co měl bych si myslet:
 zda vskutku
 bohové pečují o svět, či není tu vládce a všechnu
 plynulost pozemských věcí jen nejistá náhoda řídí.
 Neboť když zkoumal jsem zákon, jak vesmír je rozvržen,
 jak má
 určené hranice moře a rok svou určenou dráhu,
 den jak se střídá s nocí, tu myslil jsem, všechno že přesně
 určuje bůh, jenž hvězdám dle zákona stanovil pohyb,
 aby plodiny všechny též v různých obdobích rostly,
 aby zářilo slunce svým světlem, však měnivý měsíc
 s nevlastním v úplněk rostl, že před vodstvem rozložil
 břehy
 bůh ten a uprostřed nebe že vyvážil pevninu. Ale
 když jsem pak viděl, že v takovou mlhu se jednání lidské
 halí, že špatní lidé se nadlouho z úspěchů těší,
 dobří však týráni jsou, mou vírou to otřásl, já se
 k jiným pak přiřkláněl směrům, ač nerad, jež tvrdí, že
 v pohyb
 podstata všeho se dává jen bezděčně, nové že formy
 náhodou tvořeny jsou, ne záměrně v nesmírné oné
 prázdnotě, k směrům, jež věří buď v bohy jen v nejistém
 smyslu,
 nebo v ně nevěří vůbec, neb v to jen, že nedbají o nás.
 Nakonec Rufinův trest mě zbavil všech zmatků a zprostil
 bohy veškeré viny. Už nežehrá, špatní že lidé
 k závratným úspěchům jdou; jsou zdviženi do výše, aby
 klesli tak do větší zkázy. Ó Múzy, už básníku zjevte,
 odkud pronikl na svět ten mor, ta pohroma hrozná.
 Strašlivá Alléktó vzplála kdys bolestným závistí
 ostnem,

široko daleko kolem když viděla pokojná města.
 Vzápětí podsvětních sester dá povolát ohavnou radu
 do svého hrozného sídla. Vtom nesčetné příšery temnot
 hrnou se ze všech stran; Noc temná je zrodila kdysi
 v znamení zlém: již přišla tam Nesvornost živící válku,
 Lačnost, jež po vládě touží, též Staroba v sousedství Smrti,
 Nemoc, obtížná sobě, pak Závist, vždy zkrušená štěstím
 druhých, též sklíčená Žalost, má zdrásané roucho, a Hřůza,
 Smělost vždy zbrklá a slepá, a majetek ničící Přepych,
 k němuž se druží vždy Nouze a kráčí s ním pokorným
 krokem,
 bezesné Starosti rovněž tam spěchají v průvodu dlouhém,
 Lakotě na hnusnou hrud se tisknou, své hrabivé matce.

Touto přerůznou cháskou se kovová sedadla plní,
 různým tím příšerným davem je přecpána ponurá
 místnost.

Alléktó uprostřed stane, dá zástupu příkaz, ať mlčí,
 dozadu odsune hady, jak cloní jí tváře, a volně
 nechá je po plecích plazit. Pak běsnícím hlasem dá průchod
 hněvu, jež nashromáždila a ukryla v hlubinách srdce:

„Můžem snad staletím popřát tak poklidným způsobem
 plynout,
 svolíme národům žít v tak velikém štěstí? Jak zvláštní
 laskavost uvedla vniveč zlé vlastnosti naše?! Jak zašla
 vrozená zuřivost! K čemu jsou rány, když padají marně?
 Pročpak zbytečně mám kol dokola pochodně zhoubné?
 Běda, jste netečné příliš, když Zeus vás vyhání z nebe,
 ze země Theodosius! Věk zlatý, hle, začíná — ejhle,
 pradávne lidstvo se vrací! Hle, se šíjí vztyčenou zas tu
 Zbožnost bloudí a Věrnost, též Poctivost, Svornost
 a Zdatnost,
 přemohly družinu mou a písněmi vítězství slaví.

Bohyně Spravedlnosti (jak bolestně!) snesla se jasným

vzduchem a nade mnou jásá; ta vyrvala z kořene Špatnost,
 Zákony osvobozuje, dřív vězněné v žaláři temném.
 My pak tu máme hnit tak dlouho a nečinně, bez poct,
 vyhnány ze všech zemí?! Už konečně pochopte, co se
 sluší bohyním Zloby: zas seberte obvyklé síly,
 obnovte zločin a hřích, však hodný tak mocného sněmu!
 Toužím planoucí hvězdy už zahalit do styžských temnot,
 zohavit denní světlo svým dechem, uvolnit uzdy
 hlubokým mořím, břeh rozbít všech toků a pustit je
 z koryt,

záštitu vesmíru zničit.“ Když skončila, krvežíznivě
 vzkřikne a vztyčí své hady — ti naplno rozevřou tlamy —,
 potřeše vlasy a stříká jed zhoubný kol dokola. Její
 družina názor má dvojit: z nich většina dychtila bohům
 vyhlásit válku, však zbytek je Dítových zákonů dbalý:
 neshodou sílila vřava; tak na moři hlubokém rovněž
 nevládne najednou klid; dál hučí, ač ustaly větry,
 dále se vzdouvá a běsní a v příboji nespolehlivém,
 třebaže bouře už mizí, dál stopy je vidět, ač slábnou.

Vzápětí Megaira vstane, zlá Lítice, z chmurného sídla.
 Dovede šileně skučet, v svém nitru má bezbožnou zlobu,
 běsní a hněvá se tak, až ústa se zuřivě pění:
 za nápoj žádá si krev, jež při vraždě příbuzných teče,
 hříšnou, nedovolenou, jež vytryskla otcovským mečem,
 nebo ji prolili bratři. Strach nahnala Hérakleovi,
 potřísnila mu luk, jenž zbavil svět příšer, ta vedla
 v pravici Athamantově zbraň na syna, jásala v domě
 vladaře Agamemnona, kde k vraždě se kupila vražda,
 pod její ochranou vzal si král Oidipús za choť svou matku,
 mimoto se svou dcerou se oženil Thyestés. Slova
 znějící strašlivou hrůzou, ta pronesla tenkrát v té radě:
 „Myslím si, bratři a sestry, že není správné ni možné
 na bohy pozvednout zbraň; však chcete-li, můžeme přece

zraňovat svět a společnou smrt všem národům chystat. Já totiž obludu mám — je hroznější nad všechny saně, hbitější nad tygří mládě a zhoubnější, nežli je prudký od jihu zuřící vítr, je zrádnější nad žluté vlny Euripu — Rufinus zve se. Já první ho z matčina lůna přitiskla na svou hrud. Ten maličký hošík se často tulil v mé náruči něžné, kol vztyčené šíje se vinul, s pláčem hledal mé prsy. Mí hadi mu tvárnili měkké údy, když trojklannými je jazyky olizovali.

Ode mne pochytil též lest všechnu a způsob,

jak škodit,

ode mne zná, jak předstírat věrnost, jak ukrývat hrozby chystané v mysli, jak ztajit svým lichotným úsměvem zradu;

touhou po zisku planul a plný byl krutosti. Jeho nasytit nemohla by ni bohatá záplava Tagu pískem se zrnky zlata, ni rudého Paktólu zlaté řečiště; i kdyby vypil proud celého Hermu, přec bude prahnout žízní tím větší. Jak vyzná se v umění klamat srdce a rozvracet záštím i přátele do hrobu věrné! Kdyby byl takovou zrůdu věk lidí pradávných zrodil, Théseus před Peirithoem by prochal, Pyladés v hněvu Oresta opustil by a na bratra zanevřel Pollux.

Příznávám: překonal mne a předstihl čiperným

duchem

samotnou učitelku. Dál řečí vás nebudu meškat: veškerou špatnost nás všech on sám má, Rufinus. Jeho, jestliže schválí váš sbor můj úmysl, uvedu v palác královský, k vladaři světa. Byť císař byl přísnější nežli Numa, ať vlastnosti má jak Mínós, přec podlehne posléz úskokům chovance mého a upustí od přísných zásad.“

Po jejích slovech zněl pokřik a všechny tam

ve shromáždění

napřáhly bezbožné ruce a schválily neblahý záměr. Megaira tmavými hady si obemkla roucho, pak vlasy do uzlu sepjala sponou, šla k hučící Ohnivé řece, z hromady polospálené si vytáhla na žhoucím břehu obrovský smrkový kmen, jej zažehla ve smolném víru, a pak rychlými křídly již mávala v podsvětí líném.

V Galii místo je jedno, jež nejzazším pobřežím sahá k hladině Ókeanové; tam Odysseus krví svých žertev v pohyb prý uvedl davy těch mlčících duší. V těch místech slyšet je truchlivý nářek všech Stínů, jež létají vzduchem se slabým šelestem křídel; i vidí tam obyvatelé míhat se přízraky bledé a zástupy beztělých postav.

Bohyně vyrazí odtud, ven vyjde a sluneční jasné paprsky zatemní; protne pak celý nebeský prostor strašlivým výskotem; vnímá zem Britannů neblahý hukot, otřásá senonskou zemí ten rachot, i ustalo moře v přílivu, mohutný Rýn se v řečišti rozlil a strnul. Hady, jak sama si přála, pak změnila v šediny, vzala na sebe podobu starce, pak zbrázdila kruté své tváře vráskami nespočetnými, též únavu předstírá chůzí, do ulic Elusy jde pak, dům hledá, ježž dávno už znala, nadlouho závistným zrakem tam utkvěla, nad mužem žasla,

který byl horší než ona. A nakonec pravila takto:

„Blaží tě, Rufine, klid? Květ mladosti zbytečně maříš neslavně v otcovském kraji? Ach běda, ty naprosto neznáš osud, který tě čeká, co hvězdy ti dluží a co ti štěstěna chystá! A chceš-li mě poslechnout, staneš se

pánem celého světa. A mnou jak starcem však nezhrdej, neboť mám já čarovnou sílu, je nadšení ve mně, jež umí předvídat budoucí věky; znám kouzlo, jímž čarodějnice stahují zářící měsíc, znám smysl všech záhadných znaků

důvtipných Egyptanů, též znalost, jíž chaldejský národ
vzývá a ovládá bohy, mám vědomost o štávách, které
ve stromech proudí, jsem znalý všech smrtících bylin
a rovněž
veškerých zhoubných rostlin, jež v hojnosti pěstuje

Kavkaz,

býlí, co na skythských skalách se zelená k záhubě — vše,
co

sbírala Médeia krutá a stejně i zchytralá Kirké.
Za nočních obřadů často já smířoval strašlivé duchy,
Hekatu též, a Stíny jsem svolával pohřbených, aby
ožili znova mým kouzlem, a mnohé jsem zařikáváním
zhubil, ač Sudičky měly nit života dále jim vinout.
Duby jsem přinutil k chůzi, blesk zastavil, řeky jsem
přiměl,

aby svůj změnil směr a netekly kupředu, nýbrž
nazpátek k pramenům svým. A aby sis nemyslel třeba,
že jen tak do větru mluvím, hled na změnu vlastního
domu!“

Skončil a bělostné sloupy (ten údiv!) se začaly měnit
v zlaté a vzápětí nato i trámy zářily kovem.

Dá se tou návnadou chytit a v nesmírné pýše se
na všem

lačným očima pase. Král Midás se také tak zprvu
nadýmal pýchou, když všechno svým dotekem proměnil
v zlato,

ale když spatřil, že jídlo mu pod rukou tvrdne a nápoj
tuhne mu ve zlatý led, dar přehořký tehdy v tom poznal,
proto si zošklivil zlato a proklel své neblahé přání.

Rufinus podlehl tedy a pravil: „Ať bůh jsi, či člověk,
kamkoli vyzveš mě, půjdu!“ — Vlast opustil na její
rozkaz,

mířil k východním tvrzím a ke skalám nestálým kdysi,

k moři, jež proslulo Argou, kde skvěje se Bosporos strmým
městem a od thráckých břehů svým průlivem Asii dělí.

Jakmile skončil tu dalekou cestu, zlou osudu nití
veden, v proslulý palác se Rufinus vplížil a hned se
zrodila ctižádost jeho, cit zmizel mu pro spravedlnost.
Všechno mu prodejné bylo: tam zrazoval tajemství, klamal
chráněnce své a kupčil i s hodnotami, jež mu dal císař.
Zločin na zločin kupil, žár v planoucích myslích dál živil,
ztrpčoval podněcováním i nevelké bolesti. Jako
necítí přírůstek moře z řek nesčetných, ačkoli tady
vypíjí Dunaje proud, tam záplavy letní zas hltá
Nilu, jenž sedmerým ústím se vlévá, a zůstává přesto
stejně a neměnné vždy, tak nemohl přítoky zlata
uhasit žízeň ni on. Kde na krk se objevil řetěz
s ozdobou kamenů drahých, kde nádherná kořist, to
všechno

Rufinus uloupit musel: lán úrodný vlastníkům býval
ke zkáze, o žírná pole se nutně rolníci báli:
z domovů vyháněl je a loupil jim zděděné statky —
buďto je žijícím bral neb nastoupil na ně jak dědic.
Majetek snášel a kupil a krádeže celého světa
zhlτάval jediný dům; v své poddanství národy vedl,
před ním, ač jedincem pouhým, se sklánějí početná města.

Kam se to, šílenče, žítíš? Byť obojí oceán vlastnils,
kdyby i zlaté proudy ti Lýdie lila, i kdybys
obsadil Kroisovu říši a s korunou Kýrovou spojil,
nebudeš bohatý nikdy a nikdy svou kořistí sytý.
Chamtivec vždycky je nuzný. Byl spokojen chudobou
čestnou

Fabricius a zhrdal i dary a počtami králů,
také při těžkém pluhu pot proléval Serranus, konsul.
Příbytkem Curiů chrabrých byl nevelký domek. Je pro
mne

bohatší chudoba tato, to přístřeší větší je pro mne,
nežli jsou paláce tvé! Tam hledá si škodlivý přepych
pokrm, jenž neukojuje, zde země však hostinu skýtá
bezplatně. Pohltí vlna v těch palácích barviva tyrská,
šaty, zdobené pestře, jsou nasáklé převzácným nachem;
tady zas květiny září a svěží nádhera lučin
zpestřená podstatou svou. Jim kupí se na lesklých lůžkách
podušky, tady zas tráva se hebounká prostírá, která
neruší pokojný spánek a starostmi netrudí. Tam však
u domů prostorných hlučí dav klientů zdravících pána;
tady je ptačí zpěv, šum potůčku, shora jenž teče.
Lépe je střídme jen žít. Vždyť příroda každému dala
možnost štěstí, kdo ovšem té možnosti dovede užít.

Kdyby to bylo všem známo a žili jsme životem
prostým,
polnice nelkaly by, pak oštěp by nesvištěl vzduchem,
vítr by necloumal loďmi a stroj by tu nebořil hradby.
Zločinná chamtivost jeho však vzrůstala, bezbožná
vášeň
po nové kořisti plála, stud v chtivosti nebránil jemu,
nebránil ve vyděračství. K svým přečastým lichotkám
pojí
proradnost: pravici tiskne k svým zárukám, které chce
zrušit.
Kdyby mu někdo z tak mocných jen jedenkrát odmítl
žádot,
zlobou pak vystupňovanou mu vzkypělo zběsilé srdce.
Kterápak lvice tak zuří, již zasáhl oštěp, neb divá
tygřice, která lapit chce lupiče mláděte svého,
anebo příšláplý had? — On při bozích velebných skládá
přísahu, kterou zas zruší, též hostinných zákonů nedbá.
Nestačí pro jeho hněv, když manželku s mužem a s dětmi
zavraždí, není mu dost, když příbuzné zhubí, a známé

vyžene do vyhnanství. Chce vyplenit občany všechny,
dokonce národa jméno se snaží vyhladit; přitom
neničí rychlou smrtí — dřív mučením krutým se baví.
Nežli dá konečnou ránu, dřív pouta a mučidla zchystá,
připraví vězení temné. Je strašnější nad meč ta jeho
zběsilost v průtazích smrti, když k bolesti uchová život!
Cožpak mu nestačí smrt? Vždy útočí z šalebných příčin,
zděšené žaluje sám i soudí. Je pomalý ve všem,
avšak k zločinu rychlý, je čiperný v dalekých cestách
do nitra nějaké země. Jej nezdrží Sirius žhavý,
ani období zimní svým skučícím severním větrem.

Trýznila vášnivá starost ho v zběsilých představách,
že by

někdo snad unikl meči, že nebude zlo moci páchat,
kdyby tu zasáhl císař. — Však nedá se obměkčit mládím,
stejně ho nepohne stáří. Vždyť pod jeho sekerou krutou
jinochů krvavé hlavy tu padaly před tváří otců.
Letitý člověk, kdys konsul, jenž přežil smrt synovu, musel
odejít z vlasti. Kdo může tak veliký počet těch mrtvých
spočítat, kdopak ty vraždy, tak zločinné, oplakat? Kdo by
tvrdil, že krutostí svou zla tolik napáchal třeba
korintský Sinis svou jedlí neb Skeirón se sráznou skalou,
Falaris s kovovým býkem neb s vězením Sulla? Jak mírní
koně jsou Diomédovi, jak laskavé Búsíridovy
oltáře! Rufine, bude sám Cinna v srovnání s tebou
propříště zbožný a Spartacus líný. Vždyť hrůza a skrytá
nenávisť zničila všechny, jen vzlykají tíše a truchlí,
bojí se najevo dát svůj pláč a nevoli. Avšak
Stilicho chrabrý a zdatný se nedal podlomit strachem;
uprostřed hrůzy a zmatku sám jediný pozdvihl zbraně
proti té hladové šelmě, jež vraždila nenažraností,
třebaže rychlý kůň ho nenesl rychlostí větru,
ani mu nepřispěl Pégas svou otěží. Všichni v tom muži

nalezli toužený klid, sám v neštěstí zástitou byl jim,
 obranným štítem, jenž čelil vši vzteklosti nepřítelově,
 pevností k ochraně dobra, všem vyhnancům bezpečným
 krytem,
 útočník na běsnitele.

Tak daleko Rufinus dospěl
 v hrozbách a vytrval v nich, pak v zbabělém letu zas
 couval.

Stejně tak vede si řeka, jež za deště vzkypí a z horstva
 kameny valí, les kácí, též strhává mosty, pak sama
 o skalní útes se láme, a jak si chce prorazit cestu,
 pění se nárazem vln a burácí okolo skály...

Jak tě mám důstojně chválit a velebit tebe, jenž
 svými
 rameny podpíráš svět, když málem se říti a padá?
 Tebe nám bohové dali, jak zjevují vítanou hvězdu
 korábu vyděšenému, jenž zdeptán a vysílen dvojí
 bouří je nazdařbůh vlečen, když přemožen kormidla
 správce.

Potomek Ínachův Perseus prý přemohl Poseidónovu
 obludu v Rudém moři; byl bezpečný křídly, však tebe
 nenesou perutě; on měl Gorgony smrtící hlavu,
 tebe však nemůže chránit tvář Medúsy s hadími vlasy;
 jemu podnětem byla jen láska k spoutané dívce,
 tobě záchrana Říma. Věk starý je překonán, ať jen
 utichne — nesrovnávejme dál činy tvé s Héraklovými!

Proslulý nemejský lev se živil jen v jediném lese,
 pustošil zuřivý kanec svým tesákem jediný úval
 arkadský; Antaie vzpurný, když Zemi, svou matku, jsi
 objal,

neškodils za hranicemi své Afriky. Kréta jen zněla
 ozvěnou býka, jenž plameny chrtil. A zelená hydra
 toliko bažinu lernskou si zvolila za svoje sídlo.

Před tímto netvorem však se nechvěla bažina jedna,
 jeden jen ostrov: vše děsil, co žije pod římskou mocí,
 od dálné hispánské země až na východ po řeku Ganges.
 S ním se nemůže měřit ni trojtělý Gergyón, ani
 strašlivý podsvětní strážce, i kdyby se sloučily mocná
 hydra, hltavá Skylla a Chimaira sršící oheň.

Dlouho byl nejistý zápas, svou povahou nerovný,
 neboť

o čest a zločiny šlo: když Rufinus vražděním hrozí,
 zabrániš ty; on bohaté loupí, ty navracíš nuzným;
 bojí, ty postavíš znova; on roznítí válku, tys vítěz.
 Jako as nákaza řádí, když zamořen vzduch je a zhouba
 dobytek napadne nejdřív a na jeho údech se pase,
 brzy však zachvátí města i národ a žhavými větry
 vlévá svůj smrtelný jed i do řek již nečistých, stejně
 ten, kdo je kořisti lačný, již neřadí pro drobná sousta:
 na krále vrhá své hrozby, chce zahubit veškeré vojsko,
 prahne pak zničit moc římskou. Již nyní on znepokojuje
 Gety a dunajské kmeny, i Skythy si na pomoc bere,
 sdružuje zbytky svých vojsk již s oddíly nepřátelskými.
 Sarmatů hordy a Dáků už směřují na nás a rovněž
 Massagetové, kteří své koně zraňují, aby
 krev jejich z pohárů pili, pak Alani pijící vodu
 maiótskou, Geloni též, co rádi se tetují, byli
 vojáky Rufinovými. Jim nestrpí porážku, proto
 průtahy dělá a bitvu vždy odkládá na vhodnou dobu.

Stilicho, pravá tvá ruka, když porazil Gety a pomstil
 smrt svého bratra, vůdce, čímž jeden byl oslaben oddíl,
 takže se snadno dal zajmout, tu onen bezbožný zrádce
 římské moci se spolčil jak spiklenec s Gety a klamal
 císaře: odložil bitvu (ta byla už na dosah), neboť
 na pomoc získat chtěl Huny, neb věděl, že do boje půjdou
 a že se připojí rychle k všem ostatním odpůrcům Říma.

Ve směru na východ žije až v nejzazších končinách
 skythských
 za Donem zamrzlým kmen, z všech severských
 nejhanebnější.

Vzhled jejich ošklivý je a na pohled ohavná těla;
 duch jejich nikdy se nedá však unavit tvrdými strastmi.
 Živí se zvěří, ne chlebem, tvář rádi si řežou — a takto
 přísahat při zavražděných svých rodičích za čestné mají.
 Větší podobu s koňmi ni dvojtvarým Kentaurům věru
 příroda nemohla dát. Jsou bez řádu, nesmírně hbití,
 často se vracejí k boji, kdy nejmín to nepřítel čeká.

Přesto však, Stilichone, jdeš bez obav k zpěným
 vodám
 Hebru a takto se modlíš, než zatroubí polnice k boji:
 „Marte, ať na mračném Haimu teď přebýváš, neboť tě
 poutá

Rhodopé šedivá mrazem, neb Athós zbouřený médským
 loďstvem, neb Pangaion, které se temní tmavými duby,
 do boje po mém boku se chystej, pojď hájit své milé
 Thráky. A jestliže sláva se na nás usměje, potom
 odňatou nepřátel zbrojí a kořistí ozdobím dub tvůj.“

Vyslyšel prosbu Mars Otec, i povstane ze sněžných
 vrchů
 Haimu a rychlé své sluhy hned hlasitě povzbudí:

„Přines,

Bellono, přilbu, ty, Strachu, mi připrav u vozu kola,
 rychlému spřežení mému dej otěže, Válečná Hružo!
 Všichni si pospěšte s prací! Můj Stilicho, hleďte, se chystá
 k válce a po svém zvyku mi nosívá bohatou trofej,
 padlých nepřátel přilby mi věšívá na strom. Jsou pro nás
 polnice společné vřdycky a společná znamení znějí
 k boji. Nuž připravte vůz, chci za ním do jeho stanu.“

Skončil a vyrazil na pláň. Zde Stilicho nepřátel čty

daleko zahnal, a tam zas hnal oddíly jiné Mars Otec,
 silou i výzbrojí stejní: vždyť na obou přilbice září,
 zježená chocholem děsným, jim štíty se při běhu lesknou,
 kopí jsou uspokojena tak přehojnou prolitou krví.

Megaira rozradostněná tak velikou zkázou a ještě
 křtější splněným přáním, hle, bohyni Spravedlnosti
 zastihne v paláci smutnou a strašnými slovy ji dráždí:
 „Ejhle, toť bývalý mír, zas ožily zlaté ty časy,
 v které jsi doufala — moc má už poklesla, nikde tu není
 pro nás Lítice místo? Jen obrať sem oči! Jen pohleď,
 kolik je v sutinách měst, jež nepřítel zapálil, kolik
 zkázy mi Rufinus zjednal a kolik mi poskytl krve,
 jakou to záplavou vražd se sytí mí hadi. Svět lidí
 opuště, ten patří teď mně! Jdi k hvězdám a do známých
 krajin

podzimní oblohy vrat se, kde Zvířetník sklání se k jihu.
 Sousedství letního Lva je dlouho už prázdné a rovněž
 v zimním souhvězdí Vah jsou volné končiny. Kéz bych
 mohla tě provázet též tou obrovskou nebeskou klenbou!“

Bohyně odpoví: „Dál už tu nebudeš zběsile řídit!
 Tenhle tvůj služebník bude již potrestán, vstává už jeho
 osudný mstitel a ten, co zemi teď týrá i samo
 nebe, již zemře a nebude pokryt ni bezcenným pískem.
 Přijde už Honorius, muž slíbený šťastnému věku,
 neméně chrabrý než otec a neméně skvělý než bratr:
 ten pak přemůže Médy a zničí svým oštěpem Indy.
 Králové v poddanství přijdou, kůň po zmrzlé Fásidě bude
 šlapat, Araxés nutně se uvolní pro most. A stejně
 spoutána budeš i ty pak řetězem železným, těžkým,
 vyhnána z denního světla, též potrou tvé hady, a vlasů
 zbavena zavřena budeš v těch nejzazších hlubinách pekla.“

Zem bude společná všem, pak nebude jediné pole
 mezemi oddělováno, pluh zahnutý nebude rýt už

brázdy a rolník se bude zas radovat ze vzešlých klasů.
Z dubů pokape med, též záplava vína tu všude
poteče, oleje proud, a za vlnu zbarvenou nachem
nebude žádána cena, vždyť (k údivu pastýře) stáda
od sebe sama se zářivě zbarví a zelené řasy
ve všech mořích se budou skvít jásavě úrodou perel.“

Šťastný stařec z Verony

Šťasten, že celý svůj život jen na vlastních pozemcích
prožil,
stejný že dům jak chlapce, stejný jak starce ho zřel,
a že se opírá o hůl, kde dříve se batolil v dětství,
v jedné že chaloupce jen počítá řadu svých let.
Nikdy ho netrápil osud svým střídáním zmatku a shonu,
nepil jak čiperný poutník ze zdroje neznámých vod.
Nebál se moří jak kupec, jak voják troubení k bitvě,
nikdy na hlučném foru nezažil hádky a pře.
Ve světě zkušený nebyl, ba neznal ni sousední město,
těšil se pohledem volným na nebe. Pro něho rok
značilo období plodů a nikoli konsul, vždyť podzim
ovoce věštilo mu, jaro zas kvetoucí sad.
Nad stejným polem mu vzešlo a nad stejným klesalo
slunce,
prací svou jako by v kole měřil jak rolník svůj den.
Vzpomíná na mocný dub jak na malý výhonek, vidí,
kterak s ním zestárl sad stejného věku jak on.
Sousední Verona pro něj je dále než Indové tmaví,
pokládá jezero Gardské za Rudé moře ten kmet.
Nemá však ochablou sílu, má ramena doposud pevná,
statného starce v něm vidí v pořadí třetí už věk.
Jiný ať putuje v dáli a nejzazší Hispánsko zkoumá:
více má z dalekých cest, on zas má z života víc.

DROBNÉ BÁSNĚ
A EPIGRAMY



Na hrob krásné ženy

Odpírá veškeré kráse žít dlouho Sudiček zákon:
 pozvolně padá, co velké, největší zřítí se vráz.
 Zde leží kráska: svým vzhledem se rovnala Venuši samé,
 nevšední půvab v ní byl, vzbuzoval závist všech žen.

Chudý milenec

Chudoba strašná mě ničí a ukrutný Cupido: hlad lze
 vydržet, trýznivou lásku nelze však nikterak snést.

•

Ach, já hladový chudák jsem zažihán střelami lásky:
 z tohoto dvojího zla zvolím si chudobu spíš.

Sladké dary

Toliko lahodné dary mi, příteli, posíláš vždycky:
 cokoli pošleš mi ty, musím v tom spatřovat med.

Kanec a lev

Sešli se, pyšní svou silou, lev ryšavý s divokým kancem:
 kanec byl štětinami, hřívou byl postrachem lev.
 Onen byl miláček Martův, ten Kybelin; oba dva vládli
 na horách. Héraklés v potu zmocnil se kance i lva.

Sirény

Sirény, křídlaté panny, zlo líbezné na mořské pláni,
 mezi štěkavou Skyllou a hltavou Charybdou měly
 sídlo na zvučné skále: zjev kouzelný na širém moři,
 lákavé osidlo hlubin a ve vlnách jímavá hrůza.
 Plula-li kolem nich loď, byť vítr se opíral do ní,
 i když nadouval plachty dech větru a unášel koráb,
 jediný hlas jej zdržel. Cíl cesty i s návratem domů
 nijak ho nelákal už, jej těšilo nablízku meškat,
 zmizel tam veškerý bol; ta rozkoš však končila smrtí.

Chvála boha Marta

Marte, otče všech zbraní, jenž bojuješ nejstatečněji,
 vlídným, laskavým bohem mi buď a uprosit dej se!
 Za to ať po bitvě tě, až nivy se nasytí krví,
 Venuše přijme v svou náruč, již bezpečná před pouty chotě.
 Krví se rdí tvá přilba i s chocholem, krásný jsi v zbroji,
 z tváře ti vychází lesk tak zářící jakoby z kovu.
 Přilba a krunýř tě kryje ne proto snad, že by tě pojal
 z nepřátel strach — jen proto, že vychází půvab z tvých
 zbraní.
 Mávneš-li okrouhlým štítem neb udeříš do něho, tu se
 zachvěje země, svět duní a zděšeně ustoupí moře.
 Prosím, dopřej mi návrat! Ať s jáсотem do vlasti
 spěchám!
 Za to ať po Římě v březnu se bujaře slaví tvůj svátek!

Rozhovor o svíci

Přichází Flora. *A jaká?* Nu bohyně. *Italský původ?*
 Nevím to. Ji ale lid venkovský Chlórídou zve.
 Při jejím příchodu září vždy svítilny v temnotě noční,
 neboť se celá leskne, radostně lije svou zář.
 Přátelským včelám je nutné dát stavivo vosku. Ó prosím,
 všem mým luhům a sadům, bohyně, laskavě přej,
 nikoli abych bral med, vždyť po něm já netoužím nijak,
 nýbrž voskovou svíci abych měl pro tento den.

Theodóros a Hadrián

Manlius v noci i ve dne se oddává klidnému spánku;
 Egyptan bdí a loupí bohům i lidem kde co.
 Italští občané, proto vy ve všech svých modlitbách proste:
 „Manlius stále ať bdí, Egyptan naopak spí!“

Quintiliánovy lázně

Poutníku, malou chvíli zde věnuj těm průzračným vodám;
 potom, osvěžen zas, dále se cestou svou ber!
 Budeš pak, cizinče, velmi ctít pána těch koupelí, který
 na této únavné cestě lázně kdys postavil dal.

Přístav ve Smyrně, učitel klidu

V dálce se rýsuje město a pokrývá úbočí kopců
 strmících nad klidným mořem jak ramena rozpjatá kolem

přístavu; hladinu klidnou v něm chrání před severákem.
Zrcadlo vodní, jež nehrozí zbraněmi, pevnina svírá,
a ta poklidná pláň nás učí, jak máme žít v klidu.

Hněv vytváří zbraně

Čehokoli se zmocní hněv šílený, promění ve zbraň,
zběsilý vztek se ozbrojí vším: jak kované kopí
všechno pak létá, když šílená ruka se rozzuří k ráně.
Čeho se uchopí hněv, hned všechno se promění ve zbraň.

Pro věčnost

Ze zdroje kastalského ať cokoli vydechne Foibos,
cokoli z trhliny věštné se ozývá z trojnože kněžky,
všechno jsou verše. A Múzy se vzpěčují otřelým slovům.
Pronáším tedy jen verše: mě Apollón nadšením plní.

Pás pro koně

Císaři, hodný vši úcty, hle, přijmi ten dárek své sestry,
malý, ježž ona sama utkala pravicí svou.
Září sic zlatem svých ozdob a uzda se perlami leskne,
přesto ať tento můj pás přes břicho nosí tvůj kůň,
ať už v arménských nivách se pásával na bujné trávě,
nebo ho zvířeny Halys koupával v proudech svých
vod,
smaragdy zelené světla ať kousal, až krvácel z huby,
poduškou tyrskou ať právem nachově září mu hřbet,

kolikrát, znalý své krásy, se nohama do výše vzepne,
potřese hřívou a ji rozhodí přes pyšnou šíj!
Hodnotu prostého dárku svou láskou ať Serena zvýší,
která pak rychlé oře bratrům též ozdobit chce.



VYSVĚTLENÍ VLASTNÍCH JMEN A NĚKTERÝCH OBRATŮ

Aenaria, (Ainaria), ostrov v moři Tyrhénském // **Aganippé**, pramen v Boiótii, zasvěcený Múzám // **Acherón**, řeka hoře a žalu v podsvětí // **Aigaión**, jméno jednoho z Gigantů // **Aiolos**, vladař větrů // **Aithón**, jméno Hádova koně // **Ákis**, říčka na svahu Etny // **Alastór**, jméno koně // **Alfeios**, řeka v Arkadii a její bůh // **Alkinoos**, král Fajáků, měl dceru Nausikau, která zachránila Odyssea // **Alkyoneus**, jeden z Gigantů // **Alléktó**, jedna z Furií (Lítie) s hady ve vlasech // **Amfitríté**, mořská bohyně, choť Poseidónova // **Ampsantus**, Ampsantské jezero pověstně otravnými výpary // **Amykly**, město v Lakónii // **Antaios**, Gigant — dotykem s matkou Zemí nabýval stále nových sil // **Antifátés**, král lidožroutů Laistrygonů // **Apollón**, bůh slunce a světla. Usmrtil nešťastnou náhodou jinocha Hyakintha // **Araxés**, řeka v Arménii // **Arethúsa**, pramen na ostrůvku Ortygi, na němž ležela část Syrákús // **Argó**, první loď // **Arkadie**, hornatá krajina ve středním Peloponnésu // **Artemis**, bohyně lovu // **Astur**, kmen v Hispánii // **Athamás**, král orchomenský, zavraždil v šílenství svého syna Learcha // **Atlás**, otec Plejad, nesl na ramenou nebeskou klenbu; byl proměněn v horu // **Auster**, (vlhký) jižní vítr // **Averské jezero** v Kampánii, jeden z vehodů do podsvětí

Bakchos (Bacchus), bůh vína. Ženy v jeho družině sluly bakchantky // **Boótés**, Vozataj, souhvězdí vých. od Velkého vozu (též Arktofylax) // **Boreás**, severní vítr (bouře); sídlí v Thrákii // **Briareus**, storuký obr // **Búsiris**, egyptský král, jenž obětoval cizince

Camerina (Camarina), řec. Kamaria, město na již. sicilském pobřeží // **Ceres**, staroitalská bohyně úrody (řec. Démétér), matka Proserpina; Proserpinu (řec. Persefonu) unesl podsvětní bůh Hádés // **Cicero**, nejslavnější římský řečník // **Claudia**, římská paní; když byl do Říma převážen obraz bohyně Kybely, uvázla loď v Tibeře, a tu Claudia prosila bohyni, aby se dala dopravit do města její rukou. Bohyně jí vyhověla a potvrdila, že Claudia byla neprávem obviňována ze špatných mravů // **Cloelia**, srdnatá dívka, jež vynikla ve válce Římanů s Porsenou // **Cupido**, bůh lásky

Délos, ostrov v Egejském moři; původně bloudil mořem // **Démétér**, řecká bohyně úrody, matka Persefonina // **Diana**, italská bohyně lovu a měsíce, řecká Artemis // **Dido**, kartaginská královna, která se usmrtila // **Dindymon**, hora v Mýsii nebo na hranici Frygie a Galatie; obě místa byla proslavena kultem bohyně Kybely // **Diomédés**, král v Thrákii, který živil své koně lidským masem // **Dióné**, matka Afroditina // **Dis** (vysl. Dýs) 2. p. Díta, řec. Plútón, Hádés, bůh podsvětí, manžel Proserpinin // **Dódóna**, město v Épeiru s věštinou; věštilo se podle šelestění posvátných dubů // **Dryady**, víly stromů a lesů

Eleusis, město v Attice, proslulé mystériemi Démětřinými // **Elusa**, otčina Rufinova // **Élysion**, sídlo blažených v podsvětí // **Enkelados**, Gigant zasažený bleskem a zavalený Etnou // **Euripos**, mořská úžina mezi Boiótii a Euboiou

Faethón, příjmení boha slunce; syn Héliův, který při jízdě na slunečném voze zapálil zemi. Jeho sestry byly proměněny v olše a jejich slzy v jantar // **Falaris**, ukrutný tyran na Sicílii // **Farsálos**, město v Thesálii // **Fásis**, řeka v Kolchidě // **Faunové**, římská bohové lesů // **Flaminiova cesta**, vedla z Říma do Arimina // **Flegethón**, ohnivá řeka v podsvětí // **Flegra** (spáleniště), poloostrov na Chalkidice, dějiště boje s Giganty // **Foibos**, lat. Phoebus, příjmení Apollóna jako boha slunce // **Foinix**, v čes. výslovnosti Fénix, egyptský pták, jenž se vždy po 500 letech ve svém hnízdě spálil, ale z popela vzlétl znovu omlazen // **Folos**, jméno Kentaura // **Forkys**, mořský stařec, otec mořských nestvůr // **Frygie**, krajina v Malé Asii // **Furie** (Lítice), řec. Erinye, bohyně pomsty, byly tři: Alléktó, Tisífoné a Megaira; byly zobrazovány s pochodněmi v rukou a s hady ve vlasech

Gaetulové, kočovný národ v severozáp. Africe // **Galateia**, dcera Néreova, božská nymfa // **Gallaecia**, země Gallaeků v severovýchod. Hispánii // **gallové**, kněží Kybelini // **Gargara**, jeden ze dvou vrcholů Ídy // **Gela**, město na již. pobřeží Sicílie; řeka téhož jména // **Géryón**, trojtělý obr usmrčený Hérakleem // **Giganti**, obří, bojovali s nebešťany, byli však poraženi a pokryti Etnou // **Glaukos**, cubojský rybář proměněný v mořského boha // **Grácie** (Gratae), bohyně krásy a půvabu, též Charitky

Hádés, podsvětní bůh („dědic třetího údělu“), podsvětí samo // **Hekaté**, bohyně měsíce a kouzel // **Helikón**, pohoří v Boiótii s hájem, zasvěceným Múzám // **Henna**, město na Sicílii s chrámem Démětřiným; leželo na výšině, odkud byla unesena Persefona // **Hermos**, řeka v Lýdii // **Hippolyté**, královna Amazonek, choť Théseova // **Hyakinthos**, syn spartského krále, usmrčený Apollónem a proměněný v kvě-

tinu // **Hybla**, sicilská hora s proslulým včelařstvím // **Hydaspés**, přítok řeky Indu // **Hymén** (Hymenaeus, řec. Hymenaios), bůh svatby i sňatek sám // **Hyperión**, Titán, otec Héliův // **Hyrkánové**, národ u Kaspického moře; **hyrkánská tygřice**: Ambrosius dosvědčuje, že jeden lovec hodil před tygřici, která ho pronásledovala, skleněnou kouli; tygřice se dívala na svůj obraz ve skle a přestala lovece pronásledovat

Chaos, bezmezný, prázdny a mráкотný podzemní prostor, podsvětí; někdy i podzemní bůh sám, syn Noci a Ereba // **Charitky** (Grácie), bohyně půvabu // **Charón**, převozník zemřelých duší do podsvětí

Ídalion, horské město na Kypru s kultem Afrodítiným; **ídalské sestry** = Grácie // **Ída**, pohoří v Tróadě; **ídský** = též fryzský nebo trójský // **Íris**, poselkyně bohů a bohyně duhy // **Juno**, manželka Jovova, nejvyšší bohyně // **Jupiter** (2. p. Jova), nejvyšší římský bůh // **Lxión**, trpěl v Tartaru tím, že byl vpleten do kola, které se stále točilo

Kadmos, zakladatel Théb v Boiótii // **Kaledonie**, nynější Skotsko // **Kalliopé**, („Krásnohlasá“) Múza epického zpěvu, matka Orfeova // **Kastór**, bratr Pollukův (Polydeukův); oba tito bratři byli vzorní přátelé // **Kéfisos**, řeka tekoucí Fókidou a Boiótii; její bůh // **Kentauri**, divoký kmen thessalský, napůl lidé, napůl koně // **Kerberos**, trojhlavý pes, hlídac podsvětí // **Klaros**, město v Iónii s proslulým chrámem a věštárnou Apollónovou // **Kóios**, jeden z Titánů, otec Létin // **Kókytos**, řeka nářků v podsvětí // **konsul**, název nejvyšších úředníků v Římě; jejich jménem byl označován letopočet // **Korybantové**, kněží Kybely, při orgiastických slavnostech se zraňovali // **Krimisos**, sicilská říčka // **Kyané**, podle pověsti víla proměněná v pramen // **Kybelé**, fryzská bohyně (Velká Matka bohů), zobrazovala se s hradební korunou // **Kyklóps**, doslova jednooký; **Kyklópové** = obři, pomocníci boha Héfaista, kteří kovali pod Etnou Diovi blesky (= kyklópské zbraně) // **Kynthos**, hora na ostrově Délu, rodiště Apollóna a Artemidy // **Kythéra**, ostrov na jihu Lakonie, kde prý se tato bohyně vynořila z mořské pěny

Lachesis, jedna ze tří Sudiček // **Léda**, choť Tyndareova, matka Kastora a Polydeuka // **Lémnos**, ostrov, sídlo Héfaistovo, kde se scházeli Mars s Venuší, až je Vulkán polapil // **Léthé**, řeka v podsvětí, v níž pili zemřelí // **Létó** (lat. Latona), matka dvojčat Apollóna a Artemidy, jež porodila na Délu // **Lilybaion**, mys a město v záp. cípu Sicílie // **Lítice** = Furie // **Livia**, manželka císaře Augusta // **Lucina**, příjmení Junony a Diany jako ochránkyň rodících žen // **Lýdie**, krajina na pobřeží Malé Asie // **Lucretia**, choť Tarquinia Collatina, kterou znásilnil Sextus Tarquinius

Maia, staroitalská bohyně, matka Hermova (Mercuriova) // **Mainala**, pohoří v Arkadii zasvěcené bohu Pánovi // **Mars**, římský bůh války // **Matka** = Kybelé // **Medúsa**, nejhroznější z Gorgon // **Medvěd**, v Medvědicí byla proměněna arkadská dívka Kallistó // **Megara**, jedna z Erínyí (Furií) // **Mercurius** (zčešt. Merkur), okřídlený posel bohů // **Mimás**, Gigant // **Mínós**, syn Diův, soudce v podsvětí; jeho vnuč, manžel Pásifain, budovatel labyrintu // **Mnémosyné**, matka Múz (Paměť) // **Mykény**, město v Argolidě, kde vládl Thyestés

Narkissos, utrápil se láskou sám k sobě a proměnil se v květinu // **Neptunus** (zčešt. Neptun), řec. Poseidón, vládce všeho vodstva // **Néreus**, mořský bůh, otec mořských víl Néroveň // **Numa**, král římský

Ofión, Kentaur // **Ohnivá řeka** = Pyriflegethón // **Oita**, horstvo na hranicích středního Řecka a Thessalie // **Orfneus**, kůň Hádův // **Órión**, lovec, po smrti proměněný v souhvězdí // **Orontés**, řeka v Sýrii // **Ossa**, hora v Thessalii // **Othrys**, hora v Thessalii

Paestum, město v Lukánii, proslulé pěstěním růží // **Pafos**, město na Kypru s kultem Afrodítiným // **Pachýnos**, mys v již. cípu Sicílie // **Palaimón**, mořský bůh, syn Athamantův // **Pallas**, příjmení bohyně Athény (Minervy) // **Pangaión**, pohoří v Makedonii, bohaté zlatem a stříbrem // **Pancháia**, bájný ostrov u Arábie, bohatý kovy a kadidlem // **Pantagiás**, řeka na Sicílii // **Peirithóos**, král Lapithů, věrný přítel Théseův // **Pélion**, pohoří na thessalském poloostrově Magnésii // **Pelóros**, mys na severových. cípu Sicílie // **Péneios**, hlavní řeka v Thessalii a její bůh // **Perseus**, zabil Medúsu, přičemž získal okřídleného koně Pégasa; zachránil před mořskou obludou Andromedu, připoutanou ve skále // **Perzské jezero** (Pergus lacus) v blízkosti Henny // **Plútón** (lat. Pluto), bůh podsvětí, choť Persefonin // **Pollux**, řec. Polydeukés, bratr Kastorův // **Proserpina**, řec. Persefoné, dcera Démétřina (Cereřina), vládkyně podsvětí, unesená Dítem (Hádem) // **Próteus**, mořský věštný stařec na ostrově Faru u Egypta, pastýř ryb a tuleňů; dovedl se proměňovat v jiné bytosti // **Pták Junonin** = páv // **Pygmáiové**, národ trpaslíků na břehu Ókeanu

Rhoitos, Gigant, též jméno Kentaura // **Rubico**, hraniční řeka mezi Itálií a Galii

Saturnus, řec. Kronos; za jeho vlády byl zlatý věk // **Seléné**, bohyně Měsíce; zamilovala se do pastýře Endymióna, k němuž se v noci snáhla do jeskyně // **Senonové**, národ galský // **Sestry** = Sudičky (Moiry, Parky) Parcae // **Simoeis**, přítok Skamandru v Tróadě // **Sinis**, lupič

v okolí Korinthu, usmrčený Théseem // *Sirény*, podle Claudiana nebyl jejich zpěv zprvu nebezpečný; teprve když je pobouřila křivda spáchaná na Proserpině, stal se jejich zpěv zhoubou pro každého, kdo ho uslyšel // *Sirius*, „pří hvězda“; její ranní východ v červenci přinášel největší horka // *skály kdysi nestálé* = *Symplogady* // *Skeirón*, lupič na Isthmu usmrčený Théseem // *Skylla*, úskalí v úžině messinské; kdysi to byla dcera Forkova, kterou Kírké proměnila v mořskou obludu obklopenou psy // *Skýros*, ostrov u Lesbu, kde se Achilles skrýval přestrojen za dívku, aby nemusel do trójské války; zamilovala se do něho dcera krále Lykoméda, „neznalá toho úskoku“ // *Strýmón*, řeka mezi Makedonií a Thrákií // *Styx*, řeka v podsvětí, při níž bohové přísahali; podsvětí samo // *Sugambrové*, germánský národ v krajině kolem nynějšího Kolína n. Rýnem // *svatební čelenkou*, tj. korunou Ariadninou; byla pak proměněna v souhvězdí na severním nebi // *Syrty*, nebezpečné písčité mělčiny při sever. africkém pobřeží

Tanaquil, choť *Tarquinia Priska* // *Tantalos*, král lýdský, byl potrestán v podsvětí věčným hladem a žízní // *Tartaros*, část podsvětí, kde hříšníci trpí kruté tresty (peklo) // *Tartéssos*, stará foinická kolonie v již. Španělsku // *Tágetos*, pohoří na Peloponnésu // *Terpsichoré*, Múza tance // *Téthys*, mořská bohyně, choť Ókeanova; moře samo // *Thaleia*, Múza veselého druhu básnictví // *Themis*, bohyně spravedlnosti // *Théseus*, král a hrdina athénský, věrný druh Peiritoův // *Thetis*, mořská bohyně, choť Péleova, matka Achilleova // *Thrákie*, severových. část poloostrova Balkánského // *Thyestés*, otec Aigisthův; s Átreem žil v nepřátelství a proklel ho, když poznal, že mu Átreus předložil k jídlu jeho vlastní syny // *Tigris*, řeka v Mesopotamii // *Titáni*, obři, kteří se vzbouřili proti Diovi, ale byli přemoženi a svrženi do Tartaru // *Tityos*, obr, jemuž supové v podsvětí užírali játra // *Triptolemos*, hérós eleusínský, zakladatel rolnického života // *Tritón*, mořský bůh; jeho odznakem byla lastura, na niž troubil // *Turia*, řeka ve vých. Hispánii // *Tyfóeus* (Týfón), obr svržený do hlubin země, odkud občas chrlí oheň

Venuše, bohyně lásky; i Claudianus jí přisuzuje za chotě Héfaista (Vulkána) // *vlastní podoby ve skle*, viz Hyrkánové // *Vzteklíce* = *Furie*

Z větví sester — sestry usmrčeného Faéthonta se změnilly v olše a jejich slzy se proměnily v jantar // *Zefyros*, západní vítr // *Zrození Země* = obři Giganti

EDIČNÍ POZNÁMKA

Claudius Claudianus nebyl u nás neznámým autorem, třeba se překladu svého díla dočkal až v poslední době.

Profesor matematiky Stanislav Vydra (1741—1804), známý z Jiráskova F. L. Věka, vzpomíná na svá studia u jezuitů, kde četl mezi Vergiliem, Ovidiem a Horatiem také Claudiana. Claudianovo jméno se ozývá i v prvním českém almanachu „*Básně v řeči vázané*“, který r. 1785 a 1812² vydal Václav Thám (1765—1816). V nedokončené parodii báje o Orfeovi „*Básníková cesta do pekel*“ Jana Pravoslava Koubka (1805—1854) radí Mefistofeles Orfeovi, aby napodoboval určité básníky; vybírá přirozeně takové, kteří vyhovují peklu, a mezi nimi pochlebníka Claudiana.

První překlad zaznívá v Římu Josefa Svatopluka Machara (1864—1942), který při popisu svých dojmů na Palatinu překládá několik veršů (42—52) z básně *Na šestý konsulát císaře Honoria*. Pro úzký okruh čtenářů byl určen překlad básně *O ptáku Fénixovi* od Ivana Bureše v časopise *Krematorium* (23, 1932). Ani *Římská lyrika* vydaná r. 1957 Ferdinandem Stiebitzem nebyla Claudianovi nakloněna, neboť přinesla pouze menší ukázky z díla, zejména tři epigramy (12, 21, 15 Platnauer). První překlad určený pro širší veřejnost je podán ve volných verších Jana Fišera pod názvem *O únosu Persefony* (1967). V našem vydání poprvé zpřístupňujeme českému čtenáři v adekvátní podobě autora známého až dosud spíše svým jménem než tvorbou.

*

OBSAH

CLAUDIANUS A JEHO DÍLO
(7)

ÚNOS PROSERPINY
(13)

BÁSNICKÉ SKLADBY
(53)

DROBNÉ BÁSNĚ A EPIGRAMY
(97)

VYSVĚTLENÍ VLASTNÍCH JMEN
A NĚKTERÝCH OBRATŮ
(104)

EDIČNÍ POZNÁMKA
(109)

*

PRÉMIE

Claudius Claudianus, Únos Proserpiny. Zlatinského originálu přeložila a seznamem vlastních jmen doplnila Jana Nechutová. Předmluvu napsal R. Hošek. Dřevoryty Zdeňka Mázla. Graficky upravil Leo Novotný. Vydání I. Praha 1975. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 3781. publikaci, neprodejnou členskou prémie pro odběratele Antické knihovny. Odpovědná redaktorka Eva Šimůnková. Technická redaktorka Helena Tomková. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. AA 4,57, VA 5,24. Náklad 30 000.

Tematická skupina 13/32.

25 — 092 — 75